LIETUVOS SVEIKATOS MOKSLŲ UNIVERSITETAS
MEDICINOS AKADEMIJA
VISUOMENĖS SVEIKATOS FAKULTETAS
SVEIKATOS PSICHOLOGIJOS KATEDRA

TADAS KUČINSKAS

HEXACO ASMENYBĖS BRUOŽŲ RYŠYS SU AKADEMINIU ATIDĖLIOJIMU TARP KAUNO AUKŠTŲJŲ MOKYKLŲ STUDENTŲ

Sveikatos psichologijos
pirmosios pakopos studijų
baigiamasis darbas

Studentas Tadas Kučinskas
Darbo vadovas lekt. Linas Leonas

KAUNAS, 2024

TURINYS

TURINYS 2
PADĖKA 3
SANTRAUKA 4
SUMMARY 5
PAGRINDINĖS SĄVOKOS 6
1.ĮVADAS 7
1.1.Įžanga 7
1.2.Tyrimo objektas, problema, aktualumas ir naujumas 8
1.3.Literatūros apžvalga 8
1.3.1.Asmenybės bruožų teorijos 8
1.3.2.Akademinis atidėliojimas 10
1.3.3.Akademinį atidėliojimą aiškinantys veiksniai 11
1.3.4.Akademinio atidėliojimo pasekmės 13
1.3.5.Asmenybės bruožų ir akademinio atidėliojimo sąsajos 14
1.4.Tikslas ir uždaviniai 17
2.METODAI 18
2.1.Tyrimo imtis ir eiga 18
2.2.Instrumentai 18
2.2.1.HEXACO-PI-R 60 teiginių klausimynas 19
2.2.2.Akademinio Atidėliojimo Skalė (APS) 20
2.3.Duomenų analizė 21
3.REZULTATAI 22
3.1.HEXACO asmenybės bruožai 22
3.2.Akademinis atidėliojimas tarp studentų 25
3.3.HEXACO asmenybės bruožų ryšys su akademiniu atidėliojimu 29
4.APTARIMAS 34
4.1.Mokslinio darbo privalumai ir ribotumai 37
5.IŠVADOS 39
LITERATŪROS SĄRAŠAS 40
PRIEDAI 44

PADĖKA

Visų pirma norėčiau išreikšti nuoširdžiausią padėką savo baigiamojo darbo vadovui lekt. Linui Leonui už paramą, kai man jos reikėjo labiausiai, už nukreipimą teisingu keliu, kai atrodė, kad tokio nėra ir už kantrybę, kurios tikrai reikėjo, kai susidurdavau su sunkumais. Esu neapsakomai dėkingas už visas valandas, kurias kartu su manimi įdėjote į šį darbą. Žinau, kad jis būtų neįmanomas be Jūsų pagalbos. Ačiū Jums, vadove!

Taip pat noriu padėkoti tyrime dalyvavusių fakultetų dekanatams, už suteiktus leidimus ir pagalbą atliekant šį tyrimą. Esu dėkingas visiems studentams, kurie dalyvavo mano baigiamajame darbe. Ačiū už Jūsų laiką, kantrybę ir atvirumą.

Galiausiai, privalau padėkoti savo kolegoms ir draugams Aušrai Šerpetauskei, Tautvydui Lekavičiui ir Vaidui Padriezui už fantastiškus studijų metus ir emocinę paramą rašant šį darbą. Žinau, kad tai nebuvo lengva. Jūsų palaikymas ir draugystė yra neįkainojama, ačiū.

SANTRAUKA

Kučinskas, T. (2024*). HEXACO asmenybės bruožų ryšys su akademiniu atidėliojimu tarp Kauno aukštųjų mokyklų studentų* (Sveikatos psichologijos bakalauro baigiamasis darbas). Mokslinis vadovas: Linas Leonas. Lietuvos sveikatos mokslų universitetas, Medicinos akademija, Visuomenės sveikatos fakultetas, Sveikatos psichologijos katedra: Kaunas. – 55 p.

Tyrimo problema: Akademinio atidėliojimo ir asmenybės bruožų sąsajos Lietuvoje ir ypatingai Lietuvos aukštųjų mokyklų kontekste nėra išsamiai nagrinėtos.

Tyrimo dalyviai ir metodai: Tyrimas buvo vykdomas 2023 m. gruodžio - 2024 m. gegužės mėnesiais. Tyrime dalyvavo 332 pirmosios ir antrosios pakopos studentai iš trijų Kauno aukštųjų mokyklų. Tyrimo imtį sudarė 215 (64,8%) moterų ir 117 (35,2%) vyrų. Anketavimas buvo atliekamas elektroniniu būdu. Tyrimo anketa buvo sudaryta iš 3 dalių. Pirmąją dalį sudarė socialiniai ir demografiniai, tyrėjo sudaryti klausimai. Antroji dalis buvo skirta įvertinti tiriamųjų asmenybės bruožams, tam buvo naudojamas HEXACO PI-R 60 teiginių klausimynas, kurį sukūrė Kibeom Lee ir Michael C. Ashton. Trečioji dalis buvo skirta įvertinti tyrimo dalyvių akademinio atidėliojimo tendencijas, tam buvo naudojama Akademinio Atidėliojimo Skalė (angl. Academic Procrastination Scale), sukurta Justin McCloskey ir Shannon A. Scielzo. Vienmatėje tyrimo analizėje kintamieji buvo pateikiami vidurkiais su standartiniais nuokrypiais, medianomis su tarpkvartiliniais intervalais, absoliučiais skaičiais ir procentais. Dvimatėje analizėje buvo naudojami parametriniai ir neparametriniai testai: Stiudento t testas, ANOVA dispersinė analizė, Kruskalio-Voliso H kriterijus, Pirsono ir Spirmeno koreliacijos koeficientai.

Tyrimo rezultatai: Vertinant HEXACO asmenybės bruožų rezultatus bendroje imtyje (n=332) didžiausi vidurkiai buvo apskaičiuoti atvirumo patirčiai dimensijoje (3,44±0,66), o mažiausi ekstraversijos dimensijoje (2,73±0,77). Emocionalumo dimensijoje buvo matomas aiškus statistiškai reikšmingas ryšys tarp apklaustų lyčių ($t= 8,14$, $p<0.001$), emocionalumo įvertinimai šiame tyrime buvo aukštesni moterų grupėje (3,44±0,61), palyginus su vyrų grupe (2,87±0,60). Sąmoningumo asmenybės bruožo rezultatai buvo statistiškai reikšmingi ($t= 3,35$, $p<0.001$), apklaustų moterų grupės sąmoningumo asmenybės bruožo vidutiniai įvertinimai buvo aukštesni (3,51±0,61), nei vyrų (3,27±0,62). Emocionalumo asmenybės bruožo dimensijoje aukščiausi įvertinimai pastebėti gyvybės mokslų grupėje (Md=3,9, IQR 3,3 - 4,3), žemiausi įvertinimai pastebėti inžinerijos studentų grupėje (Md=3, IQR 2,4 - 3,5). Emocionalumo dimensijoje buvo pastebėtas statistiškai reikšmingas skirtumas tarp studentų grupių ($H=37,96$, $p<0,001$). Sąmoningumo asmenybės bruožo įvertinimai tarp apklaustų studentų grupių statistiškai reikšmingai skyrėsi ($H=13,29$, $p=0,04$), šis asmenybės bruožas buvo labiausiai išreikštas tarp gyvybės mokslų studentų grupės (Md=3,9, IQR 3,3 - 4,2) ir mažiausiai išreikštas tarp informatikos (Md=3,3, IQR 2,9 – 3,7) ir inžinerijos (Md=3,3, IQR 3 – 3,7) studentų grupių. Bendroje imtyje akademinio atidėliojimo suminių balų vidurkis buvo 71,9±21,8. Sąžiningumo ir nuolankumo ($r= -0,224$, $p<0,001$), ekstraversijos ($r= -0,326$, $p<0,001$), sutariamumo ($r= -0,139$, $p= 0,011$) ir sąmoningumo ($r= -0,597$, $p<0,001$) asmenybės bruožai turėjo statistiškai reikšmingą, neigiamą ryšį su akademinio atidėliojimo vidutiniais įvertinimais bendroje imtyje (n=332). Tai reiškia, kad didėjant šiems asmenybės bruožų įvertinimams, akademinio atidėliojimo įvertinimai mažėja. Ekstraversijos ir sąmoningumo asmenybės bruožai statistiškai reikšmingą, neigiamą ryšį turėjo ir atskirose moterų ir vyrų imtyse, būtent sąmoningumo asmenybės bruožas rodė statistinį reikšmingumą visose tirtose imtyse.

Išvados: Tyrime nustatytas statistiškai reikšmingas, neigiamas ryšys tarp tokių asmenybės bruožų kaip ekstraversija ir sąmoningumas ir akademinio atidėliojimo tarp Kauno aukštųjų mokyklų studentų.

Raktiniai žodžiai: asmenybės bruožų teorija, akademinis atidėliojimas, studentai, Kauno aukštosios mokyklos, asmenybės vertinimas švietimo aplinkoje.

SUMMARY

Kučinskas, T. (2024). *The Relationship Between HEXACO Personality Traits and Academic Procrastination Among Students of Higher Education Institutions in Kaunas* (Bachelor's thesis in Health Psychology). Scientific supervisor: Linas Leonas. Lithuanian University of Health Sciences, Medical Academy, Faculty of Public Health, Department of Health Psychology: Kaunas. – 55 p.

Research problem: The relationship between academic procrastination and personality traits in Lithuania, particularly in the context of Lithuanian higher education institutions, has not been thoroughly researched.

Participants and methods: The study was conducted from December 2023 to May 2024. It involved 332 undergraduate and graduate students from three higher education institutions in Kaunas. The sample consisted of 215 (64.8%) women and 117 (35.2%) men. The survey was conducted using an online questionnaire. The questionnaire consisted of three parts. The first part included social and demographic questions designed by the researcher. The second part assessed the participants personality traits using the HEXACO PI-R 60-item questionnaire, developed by Kibeom Lee and Michael C. Ashton. The third part evaluated the participants tendencies toward academic procrastination using the Academic Procrastination Scale, created by Justin McCloskey and Shannon A. Scielzo. In the univariate analysis, variables were presented with means and standard deviations, medians with interquartile ranges, absolute numbers and percentages. Bivariate analyses used parametric and non-parametric tests: Student's t test, ANOVA, Kruskal-Wallis H criterion, Pearson and Spearman correlation coefficients.

Research results: In assessing the HEXACO personality trait results in the overall sample (n=332), the highest averages were calculated in the openness to experience dimension (3.44±0.66), while the lowest were in the extraversion dimension (2.73±0.77). A clear statistically significant relationship was observed in the emotionality dimension between surveyed genders ($t= 8.14$, $p<0.001$), with higher scores for women (3.44±0.61) compared to men (2.87±0.60). The conscientiousness trait showed statistically significant results ($t= 3.35$, $p<0.001$), with higher average ratings for women (3.51±0.61) compared to men (3.27±0.62). The highest ratings in the emotionality dimension were observed in the life sciences group (Md=3.9, IQR 3.3 - 4.3), and the lowest in the engineering students group (Md=3, IQR 2.4 - 3.5). A statistically significant difference in the emotionality dimension was noted between student groups ($H=37.96$, $p<0.001$). Significant differences were also observed in the conscientiousness trait among the surveyed student groups ($H=13.29$, $p=0.04$), with the highest expression among life sciences students (Md=3.9, IQR 3.3 - 4.2) and the lowest among computer science (Md=3.3, IQR 2.9 – 3.7) and engineering students (Md=3.3, IQR 3 – 3.7). The overall sample showed an average score of 71.9±21.8 in academic procrastination. Honesty and humility ($r= -0.224$, $p<0.001$), extraversion ($r= -0.326$, $p<0.001$), agreeableness ($r= -0.139$, $p= 0.011$), and conscientiousness ($r= -0.597$, $p<0.001$) traits had a statistically significant negative relationship with average academic procrastination scores in the overall sample (n=332), meaning that higher ratings in these personality traits are associated with lower academic procrastination scores. The traits of extraversion and conscientiousness also showed a significant negative relationship in separate male and female samples, particularly conscientiousness was statistically significant in all examined samples.

Conclusions: The study identified a statistically significant negative relationship between personality traits such as extraversion and conscientiousness and academic procrastination among students of higher education institutions in Kaunas.

Keywords: personality trait theory, academic procrastination, students, Kaunas higher education institutions, personality assessment in educational environment.

PAGRINDINĖS SĄVOKOS

1. **Sąžiningumas ir nuolankumas:** Asmenybės bruožas, kuris rodo polinkį būti sąžiningam ir nuoširdžiam bendraujant su kitais, taip pat rodo polinkį vengti manipuliuoti kitais siekiant asmeninės naudos (Lee ir Ashton, 2008).
2. **Emocionalumas:** Asmenybės bruožas, nuo kurio priklauso kaip stipriai žmogus patiria ir išreiškia emocijas. Didesnis emocionalumas siejamas su empatija, nerimu ir baime (Lee ir Ashton, 2008).
3. **Ekstravertiškumas:** Asmenybės bruožas, kuriam būdingas komunikabilumas, atkaklumas ir socialinis aktyvumas (Lee ir Ashton, 2008).
4. **Sutariamumas:** Asmenybės bruožas, kuriam būdingas dėmesingumas, draugiškumas, dosnumas ir paslaugumas (Lee ir Ashton, 2008).
5. **Sąmoningumas:** Asmenybės bruožas, kuriam būdingas organizuotumas, planavimas į priekį, kritinis mąstymas ir dėmesingumas į smulkmenas (Lee ir Ashton, 2008).
6. **Atvirumas patirčiai:** Asmenybės bruožas, kurį apima estetiškumo vertinimas, atvirumas naujoms patirtims, smalsumas ir kūrybiškumas (Lee ir Ashton, 2008).
7. **Akademinis atidėliojimas:** Elgesys, kai mokiniai ar studentai vengia atlikti akademines užduotis dėl įvairių priežasčių, tokių kaip neigiamų emocijų, nesėkmės baimės ar perfekcionizmo. Šis elgesys dažnai yra susijęs su mažesniais akademiniais pasiekimais ir dažniau patiriamomis neigiamomis emocijomis (Eisenbeck ir kt., 2019).
8. **Saviveiksmingumas:** Asmens tikėjimas savais gebėjimais atlikti užduotis (Hen ir Goroshit, 2012).
9. **Savireguliacija:** Apima procesus, kuriais asmenys kontroliuoja savo mintis, emocijas ir elgesį, kad pasiektų norimus rezultatus (Ziegler ir Opdenakker, 2018).
10. **Psichologinis lankstumas:** Gebėjimas prisitaikyti prie besikeičiančių aplinkybių, nepaisant neigiamų ar nepageidaujamų minčių ir jausmų (Eisenbeck ir kt., 2019).

1. ĮVADAS

1.1. Įžanga

Šiais laikais aukštojo mokslo institucijos atlieka itin svarbų vaidmenį rengiant kvalifikuotus specialistus įvairiose srityse. Studentų akademinis pasiekimų lygis yra vienas iš pagrindinių universitetų veiklos vertinimo kriterijų. Tačiau vis dažniau akademinėje aplinkoje susiduriama su tokia problema kaip akademinis atidėliojimas arba prokrastinacija, kuris gali turėti tiesioginį poveikį studentų mokymosi rezultatams ir emocinei gerovei (Steel, 2007; Klingsieck, 2013).

Akademinis atidėliojimas – tyčinis ir nereikalingas vengimas atlikti tam tikras užduotis iki paskutinės minutės, nepaisant galimų neigiamų pasekmių (Kaftan ir Freund, 2019). Nors tai gali pasirodyti kaip nedidelis ar net nežymus iššūkis, ilgalaikėje perspektyvoje akademinis atidėliojimas gali kelti nerimą ir stresą, sumažinti akademinius pasiekimus ir netgi pakenkti studentų savęs vertinimui (Swaraswati ir kt. 2017).

Pastaruoju metu mokslininkai vis daugiau dėmesio skiria asmenybės bruožų įtakai akademinėms elgsenoms. Viena iš naujausių ir plačiai naudojamų asmenybės teorijų yra HEXACO modelis, kuris apibrėžia asmenybę per šešis pagrindinius bruožus: sąžiningumą ir nuolankumą, emocionalumą, ekstraversiją, sutariamumą, sąmoningumą ir atvirumą patirčiai (Ashton ir Lee, 2007). Mokslinė literatūra rodo, kad sąžiningumas ir sąmoningumas dažniausiai siejami su mažesniu akademinio atidėliojimo lygiu. Žmonės, pasižymintys aukštesniais sąžiningumo ir sąmoningumo įvertinimais, paprastai yra labiau organizuoti, atsakingi ir linkę laikytis nustatytų terminų (Theiss ir kt., 2014). Tuo tarpu žemi emocionalumo įvertinimai dažnai yra susiję su didesniu nerimu ir vengimu, šie veiksniai gali skatinti atidėliojimo elgesį kaip būdą susidoroti su stresu (Sirois, 2023).

Šio tyrimo rezultatai galėtų padėti geriau suprasti, kaip asmenybės bruožai yra susiję su studentų akademiniais įpročiais ir kaip šias žinias galima panaudoti kuriant efektyvesnes akademines intervencijas. Taip pat, šie rezultatai galėtų būti naudingi aukštųjų mokyklų konsultantams ir psichologams, dirbantiems su studentais, siekiant sumažinti akademinį atidėliojimą ir pagerinti akademinius pasiekimus. Tikimasi, kad šis darbas prisidės prie gilesnio asmenybės bruožų ir akademinio atidėliojimo sąveikos suvokimo.

1.2. Tyrimo objektas, problema, aktualumas ir naujumas

Tyrimo objektas – HEXACO asmenybės bruožų ryšys su akademiniu atidėliojimu tarp Kauno aukštųjų mokyklų studentų. Šis tyrimas siekia ištirti, kokią sąveiką su studentų polinkiu atidėlioti akademines užduotis turi šešios HEXACO asmenybės bruožų dimensijos.

Akademinio atidėliojimo ir asmenybės bruožų sąsajos Lietuvoje ir ypatingai Lietuvos aukštųjų mokyklų kontekste nėra išsamiai nagrinėtos. Pagal Miyake ir Kane 2022 metų tyrime, nuo 50 iki 75 procentų studentų patiria akademinį atidėliojimą, tačiau HEXACO modelis tokio tipo tyrimuose yra retai taikomas. Atskleidžiant specifinius asmenybės bruožus, turinčius sąsają su elgesiu, galima sukurti tikslines intervencijas, kurios padėtų gerinti studentų mokymosi rezultatus ir bendrą akademinių įstaigų veiklos kokybę.

1.3. Literatūros apžvalga

1.3.1. Asmenybės bruožų teorijos

HEXACO asmenybės bruožų teorijos modelis yra vienas iš naujausių ir plačiausiai pripažintų tokio tipo modelių. HEXACO asmenybės bruožų teorijos modelis yra plačiai naudojamas tiek akademiniuose tyrimuose, tiek psichologijos praktikoje, tokioje kaip asmenybės ir organizacinė psichologija. Vienas iš praktinių HEXACO naudos pavyzdžių gali būti Pletzer ir kt. 2019 metų tyrimas, kuriame buvo lyginamos Didžiojo Penketo (angl. Big Five) ir HEXACO asmenybės bruožų teorijos. Tyrime buvo apžvelgiamas asmenybės ir nepageidaujamo elgesio darbovietėse ryšys, šiame tyrime HEXACO modelis elgesio darbovietėje pokyčius paaiškino tiksliau nei Didžiojo Penketo asmenybės bruožų teorijos modelis, HEXACO modelyje Sąžiningumo ir Nuolankumo dimensija, parodė stipriausią neigiamą ryšį su nederamu elgesiu darbo vietoje (Pletzer ir kt. 2019).

Nuo tokių, plačiai naudojamų, asmenybės bruožų teorijos modelių kaip Didžiojo Penketo (angl. Big Five) asmenybės bruožų teorija, HEXACO skiriasi tuo, kad ji praplečia šiuos tradicinius asmenybės bruožų modelius, įtraukdama šeštą dimensiją – Sąžiningumo ir nuolankumo (angl. Honesty-Humility), kartu palikdama senąsias penkias dimensijas – Ekstraversiją (angl. Extraversion), Emocionalumą (angl. Emotionality), Sutariamumą (angl, Agreeableness), Sąmoningumą (angl. Conscientiousness) ir Atvirumą patirčiai (angl. Openness to Experience) (Ashton ir kt. 2014). Ekstraversijos dimensija rodo asmens socialinį aktyvumą, energingumą, bendrą optimizmą ir draugiškumą. Aukštas ekstraversijos lygis dažnai siejamas su gerais socialiniais įgūdžiais ir gera savijauta socialinėse situacijose, tuo tarpu žemas

ekstraversijos lygis, kartais vadinamas introversija, gali rodyti asmens socialinį atsiribojimą ir nerimastingumą socialinėse situacijose (Zettler ir kt. 2020). Emocionalumas, taip pat kartais vadinamas neurotiškumu kituose modeliuose, vertina asmens emocinį atsparumą ir polinkį patirti neigiamas emocijas. Aukšti šios dimensijos įvertinimai rodo gerą emocinį stabilumą ir mažesnį patiriamą stresą, tuo tarpu žemi įvertinimai - polinkį patirti nerimą ar net depresiją (Ashton ir Lee, 2016). Sąmoningumo dimensija HEXACO teorijoje yra susijusi su organizuotumu, atsakingumu ir kruopštumu. Asmenys pasižymintys aukštu sąmoningumo lygiu dažnai yra patikimi, disciplinuoti ir kokybiškai planuojantys, tuo tarpu žemesnis šios dimensijos lygis gali rodyti neatsakingumą ir neorganizuotumą (Pletzer ir kt. 2019). Sutariamumo asmenybės bruožas rodo asmens polinkį į bendradarbiavimą, mandagumą ir empatiją. Aukštas sutariamumo lygis dažnai siejamas su altruizmu ir noru padėti kitiems, tuo tarpu žemi šios dimensijos įvertinimai siejami su priešiškumu ir nepagarba, dažnai tokiems asmenims yra sunku dirbti komandose ar grupėse (Ashton ir kt. 2014). Atvirumo patirčiai dimensija rodo asmens kūrybiškumą, smalsumą ir atvirumą naujoms idėjoms. Asmenys pasižymintys aukštu atvirumo patirčiai lygiu yra linkę ieškoti naujų patirčių ir mėgautis menine ir intelektualia veikla (Zettler ir kt. 2020). Sąžiningumo ir nuolankumo dimensija apima tokius aspektus kaip nuoširdumas, kuklumas, sąžiningumas ir polinkis į altruizmą. Žmonės, turintys aukštą sąžiningumo - nuolankumo dimensijos įvertinimą yra linkę būti nuoširdūs, nepasipūtę ir sąžiningi, tuo tarpu žemi įvertinimai šioje dimensijoje dažnai susiję su egocentrizmu ir polinkiu manipuliuoti žmonėmis dėl naudos sau (Kaniušonytė ir kt. 2012). Nors sąžiningumo ir nuolankumo dimensija gali būti panaši į sutariamumo asmenybės bruožą, naudojamą tiek HEXACO, tiek Didžiojo penketo asmenybės teorijose, atlikti tyrimai tai paneigia. Thielmann ir Zettler 2020 metų tyrimas būtent ir siekė patikrinti ar HEXACO asmenybės teorijoje reikėjo sutariamumo dimensiją išskirti į dvi, pridedant sąžiningumo ir nuolankumo dimensiją. Nors buvo pastebėtas stiprus ryšys tarp šių dviejų asmenybės bruožų, HEXACO teorija vis tiek buvo tikslesnė, siekiant nuspėti asmenų socialinį elgesį (Thielmann ir Zetler 2020).

Taigi apibendrinant, prie tradicinių asmenybės bruožų teorijos modelių pridėjus naują dimensiją, HEXACO suteikia gilesnį ir tikslesnį asmenybės supratimą, ypatingai kalbant apie elgesio motyvaciją ir tokius veiksnius kaip atidėliojimas. HEXACO modelis taip pat gali tiksliau nuspėti tam tikrus elgesio reiškinius, tokius kaip nusikalstamumas, profesinis pasitenkinimas ir tarpasmeniniai santykiai (Ashton ir kt. 2014; Kaniušonytė ir kt. 2012). HEXACO asmenybės bruožų teorijos modelis yra plačiai naudojamas akademiniuose tyrimuose, įskaitant psichologinius, organizacinius ir švietimo tyrimus. HEXACO modelis yra svarbus įrankis tiek mokslininkams, tiek praktikuojantiems psichologams, leidžiantis

suprasti ir nuspėti žmogaus elgesį bei emocinę būseną ir suteikiantis tvirtą pagrindą efektyviems psichologinės pagalbos, švietimo ir darbo organizavimo metodams (Pletzer ir kt. 2019).

1.3.2. Akademinis atidėliojimas

Akademinis atidėliojimas apibrėžiamas kaip polinkis be reikalo nukelti akademinius darbus, šis elgesys būdingas įvairių amžių mokiniams ir studentams – nuo pradinių iki aukštojo išsilavinimo įstaigų (McCloskey ir Scielzo 2015). Taip pat svarbu paminėti, kad atidėliojimo fenomenas yra kur kas labiau paplitęs tarp studentų ir mokinių, nei bendros visuomenės (Svartdal ir kt. 2020). Šis elgesys tarp studentų yra itin paplitęs – nuo 50 iki 75 procentų (Miyake ir Kane 2022). Sokic ir kt. 2022 metų tyrimas akademinį atidėliojimą apibrėžia kaip sąmoningą įsipareigojimo pradžios arba užbaigimo atidėjimą nepaisant nuspėjamų žalingų pasekmių. Toks elgesys yra susijęs su neigiamomis pasekmėmis, tokiomis kaip padidėjęs patiriamas stresas, neefektyvus laiko valdymas, atidėti studijų įsipareigojimai, didelis nepasitenkinimo lygis ir sunkumai valdant neigiamas emocijas (Sokić ir kt. 2022). Akademinėje aplinkoje atidėliojimas apibūdinamas kaip studentų vengimas atlikti akademinius darbus, tokius kaip namų darbai, ruošimasis egzaminams, rašto darbų rašymas ar kitos akademinės užduotys iki paskutinės galimos minutės (Sokić ir kt. 2022). Glick ir Orsilo 2015 metų tyrime akademinis atidėliojimas yra apžvelgiamas kaip veiksmo, kurį asmuo supranta ir žino, kad turi atlikti, savanoriškas atidėjimas. Šis elgesys atsiranda, nepaisant suvokimo, kad dėl vėlavimo gali kilti neigiamos pasekmės, tokios kaip neigiami įvertinimai ar suprastėjusi emocinė būklė. Atidėliojimas šiame tyrime aprašomas ne kaip konkretus momentinis elgesys, o kaip elgesio bruožas, kuris gali pasireikšti įvairiose situacijose, ne tik akademinėje erdvėje (Glick ir Orsilo 2015). Bobe ir kt. 2022 metų tyrime tam, kad elgesys būtų laikomas atidėliojimu, jis turi atitikti 3 kriterijus – elgesys turi būti savanoriškas, tarp atliekamų darbų turi būti tam tikros veiklos tarpai ir suvokiamas neigiamas elgesio pasekmes turi lydėti neigiamos emocijos – dažniausiai nerimas. Tyrime pabrėžiama, kad svarbu atskirti tokį atidėliojimą nuo kitų atidėjimo formų, kurios gali atsirasti dėl išorinių veiksnių ar nepriklausyti nuo asmens valios. Atidėliojimas yra traktuojamas kaip elgesys, kai asmuo turėtų ir norėtų atlikti veiksmą, tačiau nepajėgia pradėti veiklos laiku. Toks elgesys turi būti susijęs su neigiamomis emocijomis ir įtampa, kurios žmogus norėtų išvengti ar ją atidėti (Bobe ir kt. 2022). Taip pat verta paminėti, kad yra įvairių atidėliojimo formų, pvz.: pasyvus ir aktyvus atidėliojimas. Pasyvus atidėliojimas - atitinka tradicinį atidėliojimo supratimą, kai asmenys atideda užduotis dėl valios trūkumo, nerimo ar laiko valdymo įgūdžių stokos. Šie asmenys dažnai patiria neigiamų atidėliojimo pasekmių, nes tai nėra strateginis pasirinkimas, o nesugebėjimas veikti ryžtingai

(Chun Chu ir Choi, 2005). Tuo tarpu aktyvus atidėliojimas laikomas sąmoningu pasirinkimu. Aktyvūs atidėliotojai nusprendžia atidėti užduotis, nes jiems patogiau dirbti esant spaudimui, tokie žmonės dažnai tiki, kad toks požiūris padeda jiems geriau atlikti darbą. Aktyviems atidėliotojams pavyksta laikytis terminų ir pasiekti užsibrėžtų tikslų, nepaisant tyčinio užduočių atidėjimo. Šie asmenys dažnai pasižymi tokiomis savybėmis kaip geresnis laiko valdymas ir geresnis saviveiksmingumas, todėl dažnai pasiekiami patenkinami rezultatai (Chun Chu ir Choi, 2005).

Apibendrintant, akademinis atidėliojimas būdingas nuo 50 iki 75 procentų studentų, šis elgesys apibūdinamas kaip nereikalingas akademinių užduočių atidėjimas įvairiuose švietimo lygmenyse. Tyrimai apibrėžia atidėliojimą kaip savanorišką įsipareigojimų atidėjimą, susijusį su neigiamomis emocijomis ir pasekmėmis, tokiomis kaip stresas ir neefektyvus laiko valdymas. Akademinis atidėliojimas traktuojamas ne tik kaip momentinis elgesys, bet ir kaip nuolatinis elgesio bruožas, turintis ryšį su asmenybės savybėmis. Taip pat egzistuoja įvairios atidėliojimo formos, tokios kaip pasyvus ir aktyvus atidėliojimas.

1.3.3. Akademinį atidėliojimą aiškinantys veiksniai

Akademiniam atidėliojimui didelę įtaką daro įvairūs, su motyvacija susiję veiksniai, kurie turi ryšį su studentų akademiniu elgesiu ir požiūriu į savo akademinius pasiekimus. Šie veiksniai, pagrįsti motyvacinėmis teorijomis, leidžia geriau suprasti, kodėl studentai gali būti linkę į atidėliojimą, nepaisant neigiamų jo pasekmių. Saviveiksmingumas arba tikėjimas savo sugebėjimais konkrečiose situacijose atlieka itin svarbų vaidmenį akademiniame atidėliojime, tačiau nėra vienintelis veiksnys lemiantis akademinį atidėliojimą (Koncevičienė, 2017). Anot Koncevičienės 2017 metų tyrimo, studentai, norintys sumažinti savo akademinio atidėliojimo lygį, turėtų didinti savo saviveiksmingumo lygį ir laiko valdymo gebėjimus. Studentai, kurių saviveiksmingumas yra žemas, dažniau atidėlioja, nes nepasitiki savo gebėjimais efektyviai atlikti užduotis. Šį ryšį pabrėžia Wu ir Fan (2017), tyrimo metu nustatyta, kad saviveiksmingumas yra svarbus veiksnys, susijęs su studentų akademine motyvacija ir jų polinkiu atidėlioti, taip paveikdamas jų akademinius rezultatus (Wu ir Fan, 2016). Kartu su saviveiksmingumu, svarbus veiksnys, aiškinantis kodėl studentai atideda darbus, yra savireguliacijos trūkumas. Savireguliacija – gebėjimas valdyti savo elgesį, emocijas ir mintis. Savireguliacijos trūkumas yra vienas iš pagrindinių atidėliojimo šaltinių (Baumeister ir Vohs 2007). Kai studentai nesugeba efektyviai valdyti savo elgesio, dėmesio ar laiko, jie gali patirti sunkumų pradedant ar pabaigiant užduotis (Hailikari ir kt. 2021). Taigi žmonės, kurie yra linkę į atidėliojimą dažnai sunkiai valdo savo veiksmus ir prastai atpažina

savo klaidas, tai rodo, kad impulsyvumas turi ryšį su atidėliojimu (Wypych ir kt. 2018). Akademinės nesėkmės baimė taip pat yra svarbus veiksnys, aiškinantis akademinio atidėliojimo elgesį. Studentai, kurie prastai vertina savo sugebėjimus ir bijo nesėkmės ar neigiamų pasekmių, kurias lydį nesėkmė, gali rinktis svarbių darbų atidėliojimą, kaip būdą išvengti galimos nesėkmės (Zhang ir kt. 2018). Akademinių užduočių suvokimas taip pat gali būti svarbus veiknsys, paaiškinantis akademinį atidėliojimą. Studentai, kurie suvokia užduotį kaip sudėtingą, nuobodžią arba tiesiog neįdomią, yra linkę ją atidėti (Svartdal ir Lokke 2022). Šis fenomenas yra susijęs su motyvacijos teorijomis, kurios pabrėžia, kad užduoties suvokimas gali turėti įtakos motyvacijai ją atlikti (Hailikari ir kt. 2021). Anot tyrimų, jei užduotis suvokiama kaip vertinga, studentas bus labiau linkęs greitai ją atlikti. Ir atvirkščiai, užduotys, suvokiamos kaip mažiau vertingos ar neįdomios, dažnai yra atidedamos vėlesniam laikui. Nábělková ir Ratkovská (2015) savo tyrime, rašo, kad galima sumažinti akademinį atidėliojimą, didinant suvokiamą akademinių užduočių vertę taikant strategijas, kurios susieja šias užduotis su studentų tikslais ir interesais (Nábělková ir Ratkovská, 2015). Amran ir Zulkifli 2020 metų tyrime rašo, kad aiškūs ir struktūrizuoti tikslai padeda sumažinti akademinį atidėliojimą, tokiu būdu pateikdami studentams veiksmų planą, kuris padeda sumažinti patiriamą nerimą ar neryžtingumą, dėl kurių dažnai atidėliojami svarbūs akademiniai darbai (Amran ir Zulkifli, 2020). Išorinė ir vidinė motyvacija taip pat turi įtakos atidėliojimo elgesiui. Vidinė motyvacija yra susijusi su asmeniniu pasitenkinimu atlikus užduotį arba susidomėjimu pačia užduotimi, tuo tarpu išorinė motyvacija susijusi su užduoties atlikimu dėl išorinių veiksnių, pvz.: gauto pagyrimo arba spaudimo. Išoriškai motyvuoti studentai gali būti labiau linkę atidėlioti akademinius darbus, kai išorinis atlygis suvokiamas kaip nepakankamas arba yra per toli (Cerino, 2014). Taip pat nustatyta, kad palanki akademinė aplinka, skatinanti savarankiškumą ir kompetetiškumą, mažina atidėliojimo elgesį (Corkin ir kt., 2014). Didelė akademinio pasirinkimo laisvę ir ilgi akademinių darbų terminai gali sukurti aplinką, kuri bus palankesnė akademiniam atidėliojimui. Nordby ir kt. (2017) nustatė, kad dažniau atidėliojama yra studijose, kuriose aplinka yra mažiau struktūrizuota ir kuriose studentams yra suteikiama daugiau laisvės. Tai rodo, kad net studijų programos struktūra gali turėti įtakos akademiniam atidėliojimui (Nordby ir kt., 2017). Socialiniai ir kultūriniai akademinės aplinkos aspektai taip pat yra svarbūs. Svartdal ir kt. (2020) nustatė, kad bendraamžių įtaka ir kultūrinės normos, susijusios su studijomis, gali paveikti akademinį atidėliojimą. Socialinė sąveika ir vyraujanti akademinė kultūra gali sumažinti arba padidinti akademinio atidėliojimo elgesį (Svartdal ir kt. 2020). Žinoma kompiuterinių technologijų prieinamumas taip pat prisideda prie aplinkos veiksnių, darančių įtaką akademiniam atidėliojimui. Steel 2007 metų tyrime pateikė hiperbolinio diskontavimo (angl. Hyperbolic discounting) teoriją , kurioje teigiama, kad žmonės yra linkę vertinti trumpalaikes naudas vertingesnėmis už ilgalaikes

naudas. Tai reiškia, kad studentai gali rinktis trumpalaikį pasitenkinimą, kurį gauna iš greitai atliekamų veiklų, pvz: filmo žiūrėjimo, vietoje sunkių užduočių, kurių nauda yra ilgalaikė, pvz: mokymosi egzaminui (Steel, 2007). Tyrimai taip pat rodo, kad studentai gali būti labiau linkę atidėlioti nuotolines akademines užduotis dėl suvokiamo užduočių lankstumo ir tiesioginės atsakomybės nebuvimo (Sun ir kt., 2023). Psichologinis lankstumas (angl. Psychological flexibility) taip pat yra vienas iš akademinį atidėliojimą skatinančių veiksnių. Sutcliffe ir kt. 2019 metų tyrime buvo apžvelgiamas ryšys tarp psichologinio lankstumo, uždelstos nuolaidos (angl. Delay discounting) ir akademinio atidėliojimo. Rezultatai rodo, kad prastas psichologinis lankstumas – nesugebėjimas iškęsti nemalonių minčių ar jausmų, gali prisidėti prie elgesio, kuris skatina akademinį atidėliojimą (Sutcliffe ir kt. 2019).

Taigi apibendrinant - akademinis atidėliojimas yra susijęs su įvairiais motyvacijos veiksniais, kurie veikia studentų požiūrį į savo akademinius įsipareigojimus ir elgesį. Saviveiksmingumas ir savireguliacija yra itin svarbūs veiksniai, nes studentai, pasižymintys žemesniais saviveiksmingumo ir savireguliacijos gebėjimais yra linkę dažniau atidėlioti akademines užduotis. Akademinių užduočių suvokimas taip pat svarbus akademinėje aplinkoje, jei užduotis studentams atrodo nuobodi arba pernelyg sudėtinga, studentai bus labiau linkę ją atidėlioti. Išorinė ir vidinė motyvacija bei akademinės aplinkos struktūra ir kultūra taip pat daro įtaką akademiniam atidėliojimui. Tokie veiksniai kaip kompiuterinių technologijų prieinamumas ir psichologinis lankstumas taip pat gali daryti įtaką akademinio atidėliojimo elgesiui.

1.3.4. Akademinio atidėliojimo pasekmės

Trumpalaikės atidėliojimo pasekmės dažnai yra susijusios su trumpalaikiu emocinės savijautos gerinimu, atliekant malonumą keliančias veiklas, toks elgesys taip pat sukuria atskirtį tarp dabarties ir ateities, todėl žmonės yra mažiau linkę galvoti apie ilgalaikes elgesio pasėkmes (Yan ir Zhang 2022). Trumpalaikės atidėliojimo pasekmės taip pat yra susijusios su neigiamomis emocijomis - stresu ir nerimu. Atidėliojant svarbias užduotis ir artėjant terminams, studentai gali patirti didelį streso ir nerimo lygį, nes supranta, kad turės atlikti daug darbo per trumpą laiką (Sirois, 2013). Tai ne tik kenkia jų psichologinei būsenai, bet ir gali sumažinti gebėjimą efektyviai dirbti ir mokytis. Atidėliojant užduotis iki paskutinės minutės dažnai pritrūksta laiko, skirto kokybiškam darbui atlikti. Tai gali lemti paviršutinišką medžiagos perdirbimą, klaidas ir neapgalvotus sprendimus, dėl kurių blogėja pažymiai ir bendras akademinių pasiekimų lygmuo (Kim ir Seo, 2015). Tuo tarpu ilgalaikis ir nuolatinis atidėliojimas gali sukelti rimtas psichologines problemas, tokias kaip depresija, žemas savęs vertinimas ir nuolatinis

patiriamas stresas (Svartdal ir kt. 2020). Pastovus nerimas dėl neatliktų darbų ir baimė nepasiekti tikslų gali turėti neigiamą poveikį bendrai psichologinei gerovei (Ashton ir Lee, 2016). Ilgalaikis atidėliojimas gali turėti įtakos ne tik akademiniams pasiekimams, bet ir būsimai profesinei karjerai, nes studentai dažnai nekeičia šio elgesio, kuris tampa įprastu ir juos lydi po studijų (Zack ir Hen 2018). Studentai, kurie nuolat atidėlioja svarbias akademines užduotis, ateityje gali susidurti su darbdavių nepasitenkinimu ir sunkumais įgyvendinant užsibrėžtus tikslus (Zack ir Hen 2018). Atidėliojimas gali turėti įtakos asmeniniams santykiams ir socialinei raidai. Nuolatinis vengimas atlikti užduotis gali sukelti nesutarimus su bendramoksliais, dėstytojais ar šeimos nariais (Svartdal ir kt. 2020). Be to, nesugebėjimas laikytis terminų ir įsipareigojimų gali sukelti abejones savo gebėjimais ir mažinti savęs vertinimą (Swaraswati ir kt. 2017).

Apibendrinant, trumpalaikis atidėliojimas gali didinti patiriamo streso lygius, sukelti neigiamas emocijas, tokias kaip nerimas ir pakenkti gebėjimui efektyviai mokytis ir įsisavinti naują medžiagą. Atidėliojimo sukeltas skubėjimas paskutinę minutę dažnai veda prie paviršutiniško mokymosi ir nesugebėjimo gilintis į sudėtingas temas ir tai gali turėti įtakos ilgalaikiam žinių įsisavinimui. Akademinis atidėliojimas yra daugiau nei tik laikinas vengimas atlikti užduotis. Toks pasikartojantis elgesys gali turėti rimtų trumpalaikių ir ilgalaikių pasekmių, įskaitant psichologinės sveikatos problemas, sumažėjusį akademinį produktyvumą, profesines kliūtis ir socialinius iššūkius. Svarbu, kad studentai ir švietimo specialistai suprastų šias ilgalaikes ir trumpalaikes pasekmes ir dirbtų kartu siekiant būdų, padedančių valdyti atidėliojimą ir skatinčių sėkmingą akademinę ir asmeninę ateitį.

1.3.5. Asmenybės bruožų ir akademinio atidėliojimo sąsajos

Tyrėjai ir įvairių sričių specialistai bando paaiškinti kodėl ir dėl kokių veiksnių studentai yra linkę atidėlioti akademinius darbus, nes akademinis atidėliojimas iš tiesų yra plačiai paplitusi problema tarp mokinių ir studentų visame pasaulyje. Vienas iš daugiausiai aprašytų akademinio atidėliojimo veiksnių yra žmogaus asmenybės bruožai. Apžvelgti tyrimai suteikia gilesnį supratimą apie tai, kaip tam tikri asmenybės bruožai yra susiję su akademiniu atidėliojimu, motyvacija ir darbų atlikimu.

Sandhya ir Gopinath 2019 metų tyrime buvo tirtas ryšys tarp Didžiojo penketo asmenybės bruožų ir atidėliojimo. Tyrėjai nustatė, kad visos Didžiojo penketo asmenybės bruožų teorijos dimensijos - emocinis stabilumas, ekstraversija, atvirumas, sąmoningumas ir sutariamumas yra susijusios su akademinio atidėliojimo lygiu. Panašiai, Sokić ir kt. 2022 metų tyrime buvo bandoma atrasti kaip skirtingi asmenybės bruožai yra susiję su akademiniu atidėliojimu. Tyrėjai nustatė, kad emocinis

stabilumas, ekstraversija ir sąmoningumas yra svarbūs veiksniai, galintys nustatyti atidėliojimo lygį. Rezultatai rodo, kad asmenys, turintys aukštesnius šių asmenybės bruožų įvertinimus, gali būti labiau linkę atidėlioti. Taip pat pastebėta, kad šie bruožai gali turėti įtakos akademinių užduočių atlikimui ir bendrai akademinei sėkmei (Sokić ir kt. 2022). Atvirumas patirčiai ir sąmoningumas yra du svarbūs HEXACO modelyje naudojami asmenybės bruožai, kurie gali turėti ryšį su asmens akademine veikla, įskaitant akademinį atidėliojimą, motyvaciją ir kokybišką darbų atlikimą (Sokic ir kt. 2022). Aukštą sąmoningumo lygį turintys asmenys paprastai yra itin organizuoti, atidūs detalėms ir turi stiprų darbų įsipareigojimą (Wang ir kt. 2019). Aukštesnius sąmoningumo įvertinimus turintys asmenys yra linkę atidėlioti akademinius darbus kur kas mažiau, nei asmenys, kurie nepasižymi sąmoningumu (Wang ir kt. 2019). Sąmoningumo asmenybės bruožas yra susijęs su asmeninimis, kurie yra linkę kokybiškai valdyti savo laiką, nusistatyti aiškius tikslus ir vykdyti užduotis laiku. Šie asmenys dažniausiai taip pat yra linkę į ilgalaikį planavimą, tai reiškia, kad jie gali efektyviau valdyti savo laiką ir turimus išteklius. Dėl šių savybių, sąmoningumu pasižymintys asmenys dažnai pasiekia geresnius akademinius rezultatus ir yra mažiau linkę turėti su atidėliojimu susijusias problemas (Sokic ir kt. 2022). Sandhya ir Gopinath 2019 metų tyrime buvo pastebėtas teigiamas ryšys tarp sąmoningumo ir aktyvaus atidėliojimo, galima spėti, kad toks ryšys pastebėtas dėl galimo perfekcionzimo, kuriuo pasižymi kai kurie aukštą sąmoningumo lygį turintys asmenys. Tačiau dauguma tyrimų rodo, kad dažniausiai egzistuoja stipri neigiama koreliacija tarp sąmoningumo ir akademinio atidėliojimo, tai reiškia, kad aukštesni sąmoningumo įvertinimai susiję su žemesniais akademinio atidėliojimo įvertinimais. Tyrimai rodo, kad mažesnis sąmoningumo lygis yra susijęs su dažnesniu atidėliojimu, o tai rodo, kad tokie bruožai kaip organizuotumas yra labai svarbūs siekiant sumažinti atidėliojimo lygį (Steel ir Klingsieck, 2016; Ocansey ir kt., 2020). Tuo tarpu atvirumo patirčiai asmenybės bruožas yra susijęs su smalsumu, kūrybiškumu ir noru tyrinėti naujas idėjas. Asmenys, turintys aukštą atvirumo patirčiai lygį, paprastai yra labiau pasirengę eksperimentuoti ir priimti iššūkius keliančias užduotis. Tai gali turėti teigiamą poveikį akademinei motyvacijai, nes tokiems asmenims mokymasis gali atrodyti įdomesnis ir prasmingesnis. Atvirumas naujoms, intelektualioms, patirtims taip pat skatina mokymosi lankstumą, kuris leidžia lengviau susitvarkyti su sudėtingomis ar netradicinėmis akademinėmis užduotimis (Gatzka, 2021; Ocansey ir kt., 2020). Vis dėlto, per didelis atvirumas, gali mažinti susikaupimą, o tai gali sudaryti sąlygas akademiniam atidėliojimui, ypač kai susiduriama su mažiau įdomiomis ar per daug paprastomis užduotimis (Gatzka, 2021). Ekstraversija tyrimuose dažnai yra susijusi su aktyviomis ir pasyviomis atidėliojimo formomis. Nors ekstravertai darbus gali būti linkę atidėlioti dėl socialinės veiklos sukelto blaškymosi, jie taip pat gali užsiimti aktyviu atidėliojimu, kai svarbių darbų atidėliojimo taktika yra naudinga norint sukelti spaudimą (Kim ir kt.,

2017). Tačiau Berinšterova ir kt. 2023 metais atliktas tyrimas atskleidė, kad būtent mažesnis ekstraversijos lygis tarp moterų yra susijęs su atidėliojimu. Tyrime taip pat buvo nustatyta, kad ekstraversija neigiamai susijusi su suvokiamu stresu tiek tarp vyrų, tiek tarp moterų. Būtent šio tyrimo rezultatai rodo, kad moterys, kurios pasižymi žemesniu ekstraversijos lygiu, arba kitaip – yra introvertiškos, gali būti linkusios į darbų atidėliojimą ir tai gali turėti įtakos jų akademinei sėkmei ir karjeros pasirinkimams (Berinšterová ir kt.2023). Tuo tarpu didesnis neurotiškumo arba emocionalumo lygis, kuriam būdingas nerimas ir emocinis nestabilumas, tyrimuose dažnai yra teigiamai susijęs su atidėliojimu. Šis asmenybės bruožas prisideda prie asmens polinkio nukelti užduotis, siekiant susidoroti su stresu ar nerimu, kurį kelia akademinės užduotys (Ocansey ir kt., 2020; Kim ir kt., 2017). Sutariamumo asmenybės bruožas, pasižymi empatija, mandagumu ir bendradarbiavimu, tačiau šios HEXACO dimensijos akademinę naudą apibūdinti gali būti šiek tiek sunkiau. Nors sutariami asmenys dažnai kuria palaikančią, pozityvią aplinką, palankią grupiniam darbui ar mokymuisi, jų asertyvumo trūkumas ir konkurencijos vengimas gali trukdyti savarankiškų tikslų siekimui (Shaukat ir kt., 2023). Tyrimai rodo mišrų sutariamumo ryšį su akademine sėkme. Sutariamumas turi teigiamą įtaką informacijos dalinimuisi ir bendradarbiavimui, tačiau kiti tyrimai rodo, kad sutariamumas taip pat turi ryšį su iracionalių sprendimų priėmimu (Shaukat ir kt., 2023; Sokic ir kt., 2022).

Taigi apibendrinus, apžvelgti asmenybės bruožai, tokie kaip emocionalumas, ekstravertiškumas, atvirumas patirčiai, sąmoningumas ir sutariamumas yra svarbūs asmenybės bruožai, kurie gali daryti reikšmingą įtaką asmens akademiniam atidėliojimui, motyvacijai ir kokybiškam darbų atlikimui. Atvirumas susijęs su smalsumu ir mokymosi džiaugsmu, emocionalumas susijęs su polinkiu nukelti užduotis, vengiant neigiamų emocijų, ekstravertiškumas susijęs su įvairiomis atidėliojimo formomis, tokiomis kaip aktyvus ir pasyvus atidėliojimas, sąmoningumas susijęs su disciplina, organizuotumu ir atsakingumu ir galiausiai sutariamumas gali padėti asmenims dirbti grupėse. Šie asmenybės bruožai yra itin svarbūs siekiant akademinės sėkmės ir kokybiško užduočių įgyvendinimo (Ock ir kt. 2023; Meyer ir kt. 2022; Sokic ir kt. 2022). Bendrai apžvelgti tyrimai rodo, kad tam tikri asmenybės bruožai daro reikšmingą įtaką atidėliojimui ir kitiems, akademinę sėkmę lemiantiems veiksniams. Šių ryšių suvokimas gali padėti studentams, mokytojams, psichologams ir tyrėjams geriau suprasti ir spręsti atidėliojimo problemas, taip pat padėti studentams kurti veiksmingesnes strategijas siekiant akademinių tikslų. Taip pat svarbu pabrėžti, kad kiekvieno asmens patirtis yra unikali, ir tai, kas galioja vienam asmeniui, nebūtinai tiks kitam. Todėl svarbu individualiai vertinti kiekvieno studento poreikius ir asmenybės bruožus, siekiant sukurti efektyviausias strategijas.

1.4. Tikslas ir uždaviniai

Tikslas – ištirti ryšį tarp HEXACO asmenybės bruožų ir akademinio atidėliojimo tarp Kauno aukštųjų mokyklų studentų.

Uždaviniai:

1. Nustatyti asmenybės bruožus pagal „HEXACO“ asmenybės teoriją.
2. Įvertinti akademinį atidėliojimą tarp studentų.
3. Išnagrinėti ryšį tarp „HEXACO“ asmenybės bruožų ir akademinio atidėliojimo.

2. METODAI

2.1.Tyrimo imtis ir eiga

2024 m. vasario 12 d. buvo gautas Lietuvos sveikatos mokslų universiteto Bioetikos centro leidimas Nr. 2024-BEC2-177. Gavus Bioetikos centro leidimą, buvo surinkti reikiami Kauno aukštųjų mokyklų fakultetų leidimai. 2024 m. kovo 20 d. pradėtas anketavimas, kuriame dalyvavo Vytauto Didžiojo universiteto (VDU), Kauno technologijos universiteto (KTU) ir Lietuvos sveikatos mokslų universiteto (LSMU) fakultetų studentai. Iš šių universitetų į tyrimą įtraukti 10 fakultetų: Kauno technologijos universiteto Cheminės technologijos fakultetas, Elektros ir elektronikos fakultetas bei Informatikos fakultetas; Vytauto Didžiojo universiteto Informatikos fakultetas, Teisės fakultetas ir Muzikos akademija; Lietuvos sveikatos mokslų universiteto Farmacijos fakultetas, Slaugos fakultetas, Visuomenės sveikatos fakultetas ir Medicinos fakultetas. Koordinuojant su atitinkamų Kauno aukštųjų mokyklų fakultetų dekanatais, studentams elektroniniu būdu buvo išsiųstos apklausos. Kartu su išsiųstomis anketomis studentams buvo išsiųstas trumpas tyrimo aprašymas ir pranešta apie dalyvavimo savanoriškumą ir tyrimo konfidencialumą. Anketavimas buvo atliekamas nuo 2024 m. kovo 20 d. iki 2024 m. balandžio 1 d.

1 lentelė. *Tyrimo imties charakteristikos*

		Kursas						**Iš viso**
		Bakalauro studijos				**Magistro studijos**		
		Pirmas	**Antras**	**Trečias**	**Ketvirtas**	**Penktas**	**Šeštas**	
Lytis	**Moterys**	50 (67,6%)	30 (57,7%)	51 (71,8%)	33 (56,9%)	23 (57,5%)	28 (75,7%)	215 (64,8%)
	Vyrai	24 (32,4%)	22 (42,3%)	20 (28,2%)	25 (43,1%)	17 (42,5%)	9 (24,3%)	117 (35,2%)
Studijų finansavimas	**VF**	61 (82,4%)	43 (82,7%)	62 (87,3%)	49 (84,5%)	39 (97,5%)	30 (81,1%)	284 (85,5%)
	VNF	13 (17,6%)	9 (17,3%)	9 (12,7%)	9 (15,5%)	1 (2,5%)	7 (18,9%)	48 (14,5%)
Amžiaus Mediana (IQR)		19 (19;20)	20 (20;21)	21 (21:22)	22 (22; 23)	24 (23; 24)	26 (24; 40,5)	22 (20; 24)

2.2. Instrumentai

Elektroniniam anketavimui buvo naudojama „Google Forms“ programa, prie joje patalpintos anketos duomenų prieigą turėjo tik pats tyrėjas. Tyrimui naudojamą instrumentą – anketą sudarė 3 pagrindinės dalys. Pirmoji dalis buvo socialiniai ir demografiniai klausimai, šioje dalyje dalyvių buvo

prašoma pateikti jų: lytį, amžių, studijų kryptį, studijų finansavimo tipą (VF - Valstybės finansuojamos; VNF - Valstybės nefinansuojamos) ir studijų kursą. Visiems, išskyrus dviems demografiniams klausimams buvo pateikti galimi pasirinkimai: lytis – vyras arba moteris, „Ar Jūsų studijos finansuojamos valstybės?“ – taip arba ne ir studijų kursas – pirmas (bakalauro studijos), antras (bakalauro studijos), trečias (bakalauro studijos), ketvirtas (bakalauro studijos), penktas (magistro 1 kursas) ir šeštas (magistro 2 kursas). Tuo tarpu respondentam pasirinkimai nebuvo duoti ir atsakymus turėjo įrašyti patys, kai buvo klausiama jų amžiaus ir studijų krypties. Vėliau, analizės metu, įvairios studentų pateiktos studijų kryptis buvo sugrupuotos į 7 grupes. Šie socialiniai demografiniai klausimai buvo sukurti pačio autoriaus. Kitose anketos dalyse buvo naudojamos kitų autorių sukurtos anketos – HEXACO-PI-R trumpasis 60 teiginių klausimynas ir Akademinio Atidėliojimo Skalė (angl. Academic Procrastination Scale APS).

2.2.1. HEXACO-PI-R 60 teiginių klausimynas

Antroje anketos dalyje studentams buvo pateiktas asmenybės bruožų klausimynas. Asmenybės bruožams įvertinti buvo naudojamas HEXACO PI-R 60 teiginių klausimynas. Šis klausimynas yra naudojamas kaip psichologinis įrankis, skirtas įvertinti asmenybės bruožams. Klausimynas remiasi HEXACO asmenybės modeliu, kurį sukūrė Kibeom Lee ir Michael C. Ashton. Tyrimo dalyviai įvertina, kaip stipriai jie sutinka arba nesutinka su kiekvienu teiginiu, naudodami 5 balų Likerto skalę, kur 1 reiškia „visiškai nesutinku“, o 5 – „visiškai sutinku“. HEXACO asmenybės bruožai taip pat turi po keturias smulkesnes asmenybės dimensijas, kurios ir sudaro stambesnius, tyrimo metu naudojamus asmenybės bruožus. Taigi sąžiningumo ir nuolankumo (angl. Honesty-Humility) dimensiją sudaro: nuoširdumas (angl. Sincerity), sąžiningumas (angl. Fairness), godumo vengimas (angl. Greed-Avoidance) ir kuklumas (angl. Modesty). Emocionalumo (angl. Emotionality) dimensiją sudaro: baikštumas (angl. Fearfulness), nerimastingumas (angl. Anxiety), priklausomybė (angl. Dependance) ir sentimentalumas (angl. Sentimentality). Ekstraversijos (angl. Extraversion) dimensiją sudaro: socialinė savigarba (angl. Social self-esteem), socialinis drąsumas (angl. Social boldness), socialumas (angl. Sociability) ir gyvybingumas (angl. Liveliness). Sutariamumo (angl. Agreeableness) dimensiją sudaro: atlaidumas (angl. Forgiveness), švelnumas (angl. Gentleness), lankstumas (angl. Flexibility) ir kantrumas (angl. Patience). Sąmoningumo (angl. Conscientiousness) dimensiją sudaro: organizuotumas (angl. Organization), darbštumas (angl. Diligence), perfekcionizmas (angl. Perfectionism) ir apdairumas (angl. Prudence). Atvirumo patirčiai (angl. Openness to Experience) dimensiją sudaro: estetiškumo vertinimas (angl.

Aesthetic Appreciation), smalsumas (angl. Inquisitiveness), kūrybiškumas (angl. Creativity) ir nekonvencionalumas (angl. Unconventionality). HEXACO asmenybės bruožų klausimynas naudoja atvirkščius (angl. Reversed) teiginius, t.y. kai kurie atsakymai į teiginius turi būti apsukti atvirkščiai pvz.: jeigu studentas į teiginį „Man būtų gan nuobodu lankytis meno galerijoje“ atsakė 5 likerto skalėje, analizės metus 5 būtų paverstas į 1. Taigi atlikus analizei reikalingus atsakymų apvertimus asmenybės bruožų balai buvo gauti sudėjus studentų atsakymus į atitinkamus teiginius ir gautą suminį balą padalinus iš atitinkamos poskalės teiginių skaičiaus. Taip pat buvo patikrintas HEXACO asmenybės bruožų individualių poskalių patikimumas bendroje imtyje (n=332), visos klausimyno poskalės rodė tenkinamą patikimumą (žr. 2 lentelė). Pagal HEXACO asmenybės bruožų klausimyno autorius Kibeom Lee ir Michael C. Ashton, aukštesnis gautas vidutinis poskalės įvertinimas, reiškia labiau išreikštą asmenybės bruožą.

2.2.2. Akademinio Atidėliojimo Skalė (APS)

Trečioji ir paskutinė anketos dalis buvo sudaryta iš klausimų, skirtų įvertinti dalyvių akademinio atidėliojimo lygi. Tam atlikti buvo naudojama Akademinio Atidėliojimo Skalė (angl. Academic Procrastination Scale APS), sukurta Justin McCloskey ir Shannon A. Scielzo. Ši skalė buvo sukurta siekiant identifikuoti ir tuo pačiu padėti studentams, kurie yra linkę į akademinį atidėliojimą (McCloskey ir Scielzo 2015). Akademinio atidėliojimo skalę sudaro 25 teiginiai, į kuriuos studentai atsako naudojant 5 balų Likerto skalę, kai 1= visiškai nesutinku ir 5= visiškai sutinku. Ši skalė taip pat naudoja atvirkščius klausimus, todėl prieš atliekant analizę, duomenų bazė turėjo būti atitinkamai sutvarkyta, kad kokybiškai atspindėtų studentų akademinio atidėliojimo tendencijas. Tyrime buvo naudojami suminiai akademinio atidėliojimo skalės įvertinimai. Vidinis akademinio atidėliojimo skalės patikimumas buvo labai aukštas (žr. 2 lentelė).

2 lentelė. *Instrumentų vidinis patikimumas*

Poskalė	Teiginių skaičius	Cronbach α	Autorius (Metai)
Sąžiningumas ir nuolankumas	10	0,77	Kibeom Lee ir Michael C. Ashton (2000)
Emocionalumas	10	0,76	
Ekstraversija	10	0,84	
Sutariamumas	10	0,75	
Sąmoningumas	10	0,76	
Atvirumas patirčiai	10	0,73	
Akademinio atidėliojimo skalė	25	0,95	Justin McCloskey ir Shannon A.Scielzo (2011)

2.3. Duomenų analizė

Tyrimui atliktai duomenų analizei buvo naudojama „Microsoft Excel Version 2403 Build 16.0.17425.20124“. Statistinėje duomenų analizėje buvo pasitelkta „Microsoft Excel“, tačiau taip pat buvo naudojama „IBM SPSS Statistics for Windows, Version 29.0. Armonk, NY“.

Tyrime buvo atlikta vienmatė duomenų analizė, kurioje naudojami tolydieji kintamieji buvo pateikti lentelėse. Sprendžiant kaip pateikti analizės rezultatus, buvo žiūrima į kintamųjų pasiskirstymą, t.y. į apskaičiuotą asimetriją ir ekscesą. Jeigu kintamieji yra pasiskirstę pagal normalųjį skirstinį, jie buvo pateikti vidurkiais su standartiniu nuokrypiu, tačiau jei kintamieji nebuvo pasiskirstę normaliai, jie buvo pateikti medianomis su tarpkvartiliniu intervalu. Vienmatėje analizėje naudojami diskretūs kintamieji buvo pateikti procentais ir skaičiais, kurie reprezentavo bendrą duomenų kiekį.

Dvimatėje analizėje, priklausomai nuo kintamųjų pasiskirstymo ir tam tikrų analizuojamų grupių imties dydžio buvo atliekami parametriniai ir neparametriniai testai. Parametriniai testai buvo naudojami jeigu kintamieji buvo pasiskirstę normaliai ir tiriamų grupių imtis buvo daugiau nei 30. Tuo tarpu neparametriniai testai buvo naudojami jeigu kintamieji buvo pasiskirstę nenormaliai arba tiriamų grupių imtis buvo mažesnė nei 30. Vidurkių lyginimui dviejose imtyse buvo naudojamas Stiudento t testas. Skirtumams daugiau nei dviejose imtyse nustatyti buvo naudojami du testai, pagal kintamųjų pasiskirstymo charakteristikas, t.y. normaliai pasiskirsčiusiems - ANOVA dispersinė analizė, o nenormaliai pasiskirsčiusiems - Kruskalio-Voliso H testas. Koreliacijoms tarp dviejų tolydžių kintamųjų, priklausomai nuo tiriamų grupių imties ir kintamųjų pasiskirstymo, buvo naudojama Pirsono ir Spirmeno koreliacija. Teigiamos ir neigiamos statistinės koreliacijos šiame tyrime buvo interpretuojamos taip: nuo 0 iki 0,3 - silpna, nuo 0,3 iki 0,7 - vidutinė, nuo 0,7 iki 1 - stipri. Šiame tyrime rezultatai buvo laikomi statistiškai reikšmingais, kai $p<0,05$.

3. REZULTATAI

3.1.HEXACO asmenybės bruožai

Vienmatės analizės metus buvo apskaičiuoti individualūs studentų asmenybės bruožų balų vidurkiai ir asmenybės bruožų dimensijų skirstiniai. Didžiausi vidurkiai buvo apskaičiuoti atvirumo patirčiai dimensijoje (3,44±0,66), tuo tarpu mažiausi vidurkiai buvo pastebėti ekstraversijos dimensijoje (2,73±0,77). Atsižvelgiant į tai, kad klausimynuose buvo naudojama 5 balų likerto skalė, galima sakyti, kad apklausta imtis pasireiškė labiau išreikštais atvirumo patirčiai ir mažiau išreikštais ekstraversijos bruožais. Tačiau taip pat reikia paminėti, kad grupėje matoma įvairovė, kurią nurodo standartinis nuokrypis, minimalios ir maksimalios reikšmės. Bendri asmenybės bruožų įvertinimo vidurkiai, standartiniai nuokrypiai, minimalios, maksimalios reikšmės ir pasiskirstymas nurodytas 3 lentelėje.

3 lentelė. *HEXACO asmenybės bruožų įvertinimai ir pasiskirstymas*

Asmenybės bruožas	M±SD	Minimali reikšmė	Maksimali reikšmė	Asimetrija	Ekscesas
Sąžiningumas ir nuolankumas	3,40±0,72	1,10	4,90	-0,47	-0,29
Emocionalumas	3,24±0,66	1,40	4,80	-0,16	-0,24
Ekstraversija	2,73±0,77	1,10	4,60	0,12	-0,66
Sutariamumas	3,19±0,63	1,20	5,00	-0,03	-0,02
Sąmoningumas	3,42±0,62	1,30	5,00	-0,24	0,07
Atvirumas patirčiai	3,44±0,66	1,20	4,80	-0,37	-0,08

Toliau buvo siekiama apžvelgti apskaičiuotų asmenybės bruožų klausimyno rezultatų skirtumus tarp lyčių. Pagal gautus rezultatus apklaustų moterų grupė pasižymėjo aukštesniais vidutiniais asmenybės bruožų įvertinimais visose asmenybės bruožų dimensijose, išskyrūs sutariamumo dimensiją, kurioje vyrai turėjo aukštesnius bendrus įvertinimus (3,24±0,63), nei moterys (3.17±0,63). Atskiri moterų ir vyrų HEXACO asmenybės bruožų teorijos vidurkiai ir standartiniai nuokrypiai pavaizduoti 1 pav.

1 pav. *HEXACO asmenybės bruožų įvertinimai tarp lyčių*

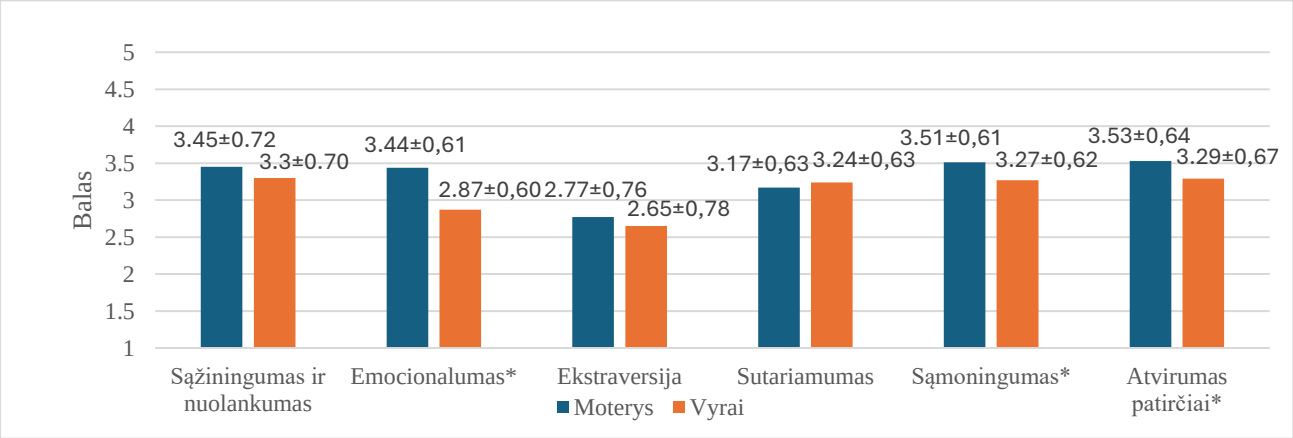

* Nurodo statistiškai reikšmingą skirtumą tarp lyčių

Nustatyti ar apžvelgtų vidutinių balų skirtumai tarp lyčių buvo statistiškai reikšmingi, buvo atlikta tolimesnė duomenų analizė. Taikant Stiudento t kriterijų išsiaiškinta, kad emocionalumo dimensijoje buvo matomas aiškus statistiškai reikšmingas ryšys tarp apklaustų lyčių (t= 8.14, p<0.001), emocionalumo dimensijos vidutiniai įvertinimai šiame tyrime buvo aukštesni moterų grupėje (3,44±0,61), palyginus su vyrų grupe (2,87±0,60). Sąmoningumo asmenybės bruožo rezultatai taip pat rodė skirtumus tarp abiejų grupių, gauti rezultatai buvo statistiškai reikšmingi (t= 3,35, p<0.001), apklaustų moterų grupės sąmoningumo asmenybės bruožo vidutiniai įvertinimai taip pat buvo aukštesni (3,51±0,61), nei vyrų (3,27±0,62). Panašūs rezultatai buvo pastebėti ir atvirumo patirčiai asmenybės bruožo dimensijoje, čia ryšys taip pat buvo statistiškai reikšmingas (t=3,13, p=0,002). Tuo tarpu vienintelėje asmenybės bruožų dimensijoje, kurioje apklausta vyrų grupė pasireiškė aukštesniais vidutiniais įvertinimais, nei moterys, statistiškai reikšmingas ryšys nebuvo rastas (t=-1,00, p=0,314). Asmenybės bruožų dimensijų vidutiniai įvertinimai, standartiniai nuokrypiai ir gauti analizės rezultatai nurodomi 4 lentelėje.

4 lentelė. *HEXACO asmenybės bruožų įvertinimai tarp lyčių*

Asmenybės bruožų įvertis (M±SD)	**Lytis**		**t**	**p**
	Moterys	Vyrai		
Sąžiningumas ir nuolankumas	3,45±0,72	3,30±0,70	1,89	0,059
Emocionalumas	3,44±0,61	2,87±0,60	8,14	**<0,001**
Ekstraversija	2,77±0,76	2,65±0,78	1,34	0,183
Sutariamumas	3,17±0,63	3,24±0,63	-1,00	0,314
Sąmoningumas	3,51±0,61	3,27±0,62	3,35	**<0,001**
Atvirumas patirčiai	3,53±0,64	3,29±0,67	3,13	**0,002**

Šiame uždavinyje taip pat buvo siekiama atskleisti galimus skirtumus tarp individualių HEXACO asmenybės bruožų dimensijų ir apklaustų skirtingų studijų krypčių studentų. Bendra apklaustų studentų imtis (n=332) buvo suskirstyta į 7 grupes: socialiniai mokslai (n=40), inžinerijos mokslai (n=50), informatikos mokslai (n=93), technologijų ir fiziniai mokslai (n=26), medicina (n=69), kiti sveikatos mokslai (n=40) ir gyvybės mokslai (n=14). Šių studentų grupių rezultatų skirtumams atskleisti buvo naudojamas Kruskalio Voliso H testas, būtent šis testas analizės metu buvo pasirinktas dėl studentų grupių atsakymų pasiskirstymo (9 Priedas). Sąžiningumo ir nuolankumo dimensijoje aukščiausi įvertinimai buvo pastebėti tarp medicinos (Md=3,6, IQR 3 - 4), sveikatos (Md=3,6, IQR 3,1 - 4,1) ir gyvybės (Md= 3,7, IQR 3,3 - 4,2) mokslų studentų, tuo tarpu žemiausias sąžiningumo ir nuolankumo įvertinimų medianas turėjo inžinerijos mokslų studentai (Md= 3,3, IQR 2,8 - 3,7). Verta paminėti, kad statistiškai reikšmingų skirtumų šioje dimensijoje nebuvo pastebėta (H=9,88, p=0,13). Emocionalumo asmenybės bruožo dimensijoje aukščiausiomis įvertinimų medianomis pasižymėjo gyvybės mokslų studentai (Md=3,9, IQR 3,3 - 4,3), tuo tarpu žemiausi įvertinimai pastebėti inžinerijos studentų grupėje (Md=3, IQR 2,4 - 3,5). Verta paminėti, kad emocionalumo dimensijoje buvo pastebėtas statistiškai reikšmingas skirtumas tarp skirtingų studentų grupių (H=37,96, p<0,001). Ekstraversija buvo mažiausiai išreikštas asmenybės bruožas visoje imtyje, žvelgiant į atskiras studentų grupes galima matyti, kad gyvybės mokslų studentai pasižymėjo žemiausiais ekstraversijos įvertinimais (Md=2,2, IQR 1,9 - 3,1), tuo tarpu socialinių mokslų studentai, lyginant su kitomis studentų grupėmis, turėjo aukščiausius šio asmenybės bruožo įvertinimus (Md=3, IQR 2,3 - 3,5). Nors skirtumai tarp grupių įvertinimų medianų šioje dimensijoje matomi, analizės metu nebuvo rastas statistiškai reikšmingas skirtumas, kuris tai patvirtintų (H=11,78, p=0,07). Apklaustų inžinerijos (Md=3,3, IQR 2,9 - 3,7), informatikos (Md=3,3, IQR 2,9 - 3,6) ir sveikatos mokslų (Md=3,3, IQR 2,7 - 3,5) studentų grupės pasižymėjo aukščiausiais sutariamumo asmenybės bruožo įvertinimais, tuo tarpu gyvybės mokslų studentų grupė pasižymėjo žemiausiais šios dimensijos įvertinimais (Md=2,7, IQR 2,5 - 3,4), analizės metu, naudojant Kruskalio Voliso H testą, lyginant visas grupes statistiškai reikšmingas skirtumas rastas nebuvo (H=9,99, p=0,13). Tuo tarpu sąmoningumo asmenybės bruožo įvertinimai tarp atskirų apklaustų studentų grupių statistiškai reikšmingai skyrėsi (H=13,29, p=0,04), šis asmenybės bruožas buvo labiausiai išreikštas tarp gyvybės mokslų studentų grupės (Md=3,9, IQR 3,3 - 4,2) ir mažiausiai išreikštas tarp informatikos (Md=3,3, IQR 2,9 – 3,7) ir inžinerijos (Md=3,3, IQR 3 – 3,7) studentų grupių. Atvirumo patirčiai asmenybės bruožas turėjo mažiausiai išreikštą statistiškai reikšmingą skirtumą tarp grupių (H=8,18, p=0,23). Tai galima pamatyti ir apžvelgiant aukščiausias ir žemiausias medianas šioje asmenybės dimensijoje surinkusias studentų grupes, atvirumo patirčiai dimensijoje aukščiausius įvertinimus rinko gyvybės mokslų studentų

grupė (Md=3,7, IQR 3,2 - 4), tuo tarpu žemiausius įvertinimus turėjo apklaustų inžinerijos (Md=3,4, IQR 2,9 – 3,6) ir sveikatos mokslų (Md=3,4, IQR 2,9 – 3,6) studentų grupės. Atskirų asmenybės bruožų rezultatų vidurkių medianos, tarpkvartiliniai intervalai ir Kruskalio Voliso H testo rezultatai nurodyti 5 lentelėje.

5 lentelė. *HEXACO asmenybės bruožų įvertinimai tarp studijų grupių*

Asmenybės bruožų įvertis Md (IQR)	**Studijų grupė**							**H**	**p**
	Soc. mokslai	Inž. mokslai	Inf. mokslai	Med. mokslai	Tech. mokslai	Sveik. mokslai	Gyv. mokslai		
Sąžiningumas ir nuolankumas	**3,4** (2,5-3,9)	**3,3** (2,8-3,7)	**3,4** (2,9-4)	**3,6** (3-4)	**3,5** (3,2-3,9)	**3,6** (3,1-4,1)	**3,7** (3,3-4,2)	9,88	0,13
Emocionalumas	**3,3** (3,1-3,7)	**3** (2,4-3,5)	**3** (2,7-3,4)	**3,4** (3-3,7)	**3,3** (2,6-4,1)	**3,6** (3,2-4,1)	**3,9** (3,3-4,3)	37,96	**<0,001**
Ekstraversija	**3** (2,3-3,5)	**2,5** (2,1-3,2)	**2,6** (2-3,1)	**2,9** (2,3-3,4)	**2,7** (2,1-2,9)	**2,8** (2,4-3,3)	**2,2** (1,9-3,1)	11,78	0,07
Sutariamumas	**3** (2,5-3,5)	**3,3** (2,9-3,7)	**3,3** (2,9-3,6)	**3,2** (2,8-3,7)	**3,2** (2,7-3,6)	**3,3** (2,7-3,5)	**2,7** (2,5-3,4)	9,99	0,13
Sąmoningumas	**3,5** (2,9-3,8)	**3,3** (3-3,7)	**3,3** (2,9-3,7)	**3,6** (3,2-4)	**3,6** (3-3,9)	**3,5** (3,2-3,9)	**3,9** (3,3-4,2)	13,29	**0,04**
Atvirumas patirčiai	**3,6** (3,2-4)	**3,4** (2,9-3,6)	**3,5** (2,8-3,9)	**3,6** (3,1-4,1)	**3,5** (3,2-3,8)	**3,4** (3-3,9)	**3,7** (3,2-4)	8,18	0,23

Apibendrinant šį uždavinį galima pasakyti, kad tyrime buvo ištirti Kauno aukštųjų mokyklų studentų asmenybės bruožai naudojant HEXACO asmenybės bruožų teorijos 60 teiginių trumpąjį klausimyną, apimantį šešias asmenybės dimensijas. Apklausti studentai į klausimus atsakė naudodami penkių balų Likerto skalę. Analizė parodė, kad aukščiausi vidurkiai buvo atvirumo patirčiai dimensijoje, o mažiausi – ekstraversijos dimensijoje. Vertinant šiuos veiksnius tarp lyčių, moterų grupės įvertinimai buvo aukštesni už vyrų išskyrus sutariamumo dimensiją, kurioje vyrai rinko aukštesnius įvertinimus. Taip pat analizuoti skirtumai tarp asmenybės bruožų ir studijų krypčių, kur emocionalumo ir sąmoningumo dimensijos pasižymėjo statistiškai reikšmingais skirtumais tarp skirtingų studentų grupių.

3.2. Akademinis atidėliojimas tarp studentų

Antruoju uždaviniu buvo siekiama nustatyti apklaustų studentų akademinio atidėliojimo lygį. Tam atlikti buvo naudojama Akademinio Atidėliojimo Skalė (angl. Academic Procrastination Scale – APS). Šią skalę sudaro 25 teiginiai, skirti nustatyti respondento akademinio atidėliojimo lygį. Apklausti studentai į pateiktus teiginius atsakė naudojant 5 balų likerto skalę, kurioje 1 = visiškai nesutinku ir 5 =

visiškai sutinku, todėl minimalus įmanomas suminis įvertinimas galėjo būti 25 balai, o maksimalus – 125. Vėliau buvo apskaičiuoti visi apklaustųjų suminiai akademinio atidėliojimo įvertinimai, kuo aukštesnis suminis studento APS įvertinimas, tuo labiau studentas yra linkęs atidėlioti akademinius darbus. Apklaustųjų studentų APS suminiai įvertinimai buvo pasiskirstę normaliai (asimetrija= 0,07, ekscesas= -0,62). Apklaustų studentų akademinio atidėliojimo skalės (APS) suminių balų vidurkis, standartinis nuokrypis ir pasiskirstymas nurodyti 2 pav.

2 pav. *Akademinio atidėliojimo skalės suminių balų pasiskirstymas*

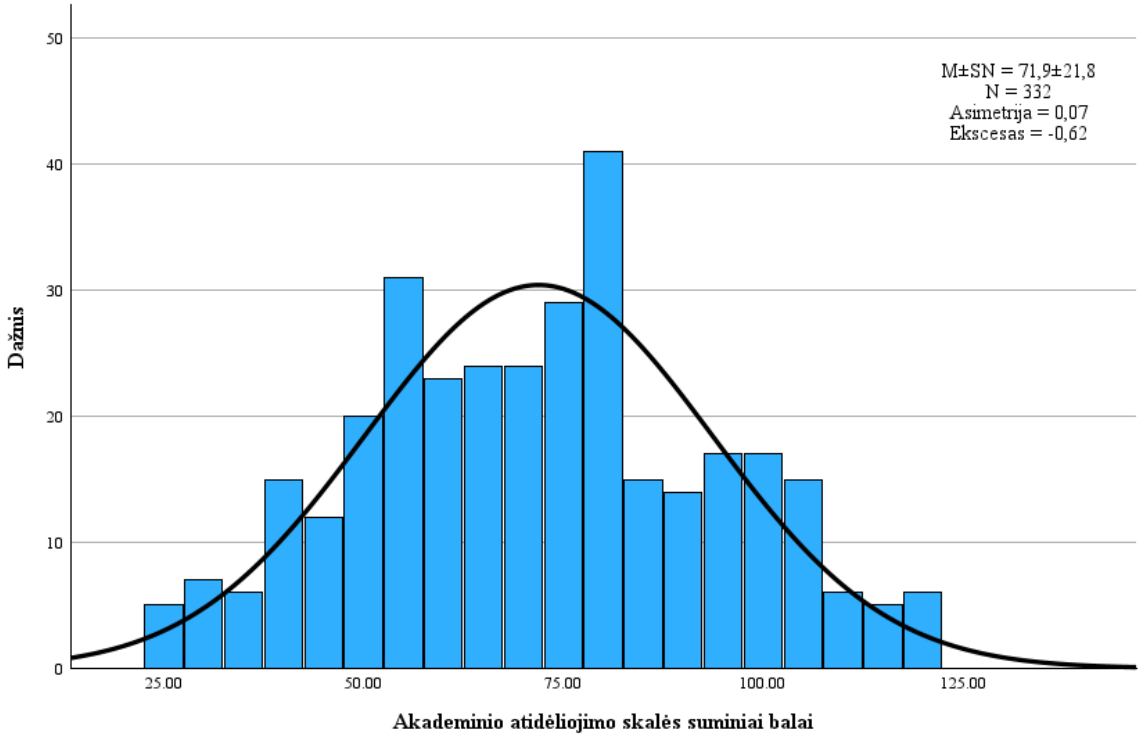

Šiuo uždaviniu taip pat siekta apžvelgti tyrime dalyvavusių studentų akademinį atidėliojimą pagal lytis. Tyrimo analizės metu buvo pastebėta, kad vyrų akademinio atidėliojimo suminių balų vidurkis buvo didesnis, nei moterų, tačiau ne aukštesnis nei Akademinio atidėliojimo skalės teorinis vidurkis – 75. Taip pat verta paminėti, kad statistiškai reikšmingas skirtumas tarp tirtų lyties grupių, naudojant Stiudento t kriterijų nebuvo rastas (t= -1,626, p=0,105). Vyrų ir moterų grupių akademinio atidėliojimo vidurkiai, standartiniai nuokrypiai ir analizės rezultatai pateikti 3 pav.

3 pav. *Akademinio atidėliojimo skalės suminių balų vidurkiai tarp lyčių*

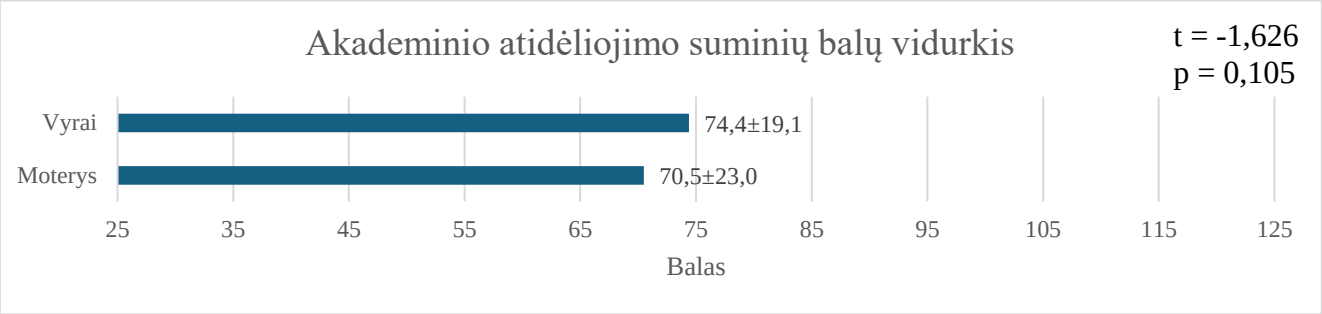

Akademinis atidėliojimas šiame uždavinyje taip pat buvo vertinamas tarp apklaustų studentų studijų krypčių. Pagal sudarytas septynias mokslų grupes buvo įvertintos kiekvienos grupės individualios akademinio atidėliojimo suminių balų medianos. Iš apklaustų studentų aukščiausi akademinio atidėliojimo vertinimai buvo pastebėti tarp informatikos (Md=77, IQR 61 - 89,5) ir inžinerijos (Md=77, IQR 55,5 – 91) mokslų studentų, tuo tarpu žemiausi akademinio atidėliojimo vertinimai nustatyti tarp sveikatos mokslų studentų (Md=60, IQR 51,3 - 81,8). Tačiau taip pat reikia atsižvelgti į grupių suminių balų įvairovę, kurią rodo gautas medianų tarpkvartilinis intervalas. Analizės metu taip pat buvo bandoma nuspręsti ar apžvelgti skirtumai buvo statistiškai reikšmingi, tačiau naudojant Kruskalio Voliso H testą šis statistinis reikšmingumas nebuvo rastas (H=9,322, p=0,156). Atskirų studentų grupių akademinio atidėliojimo medianos, tarpkvartiliniai intervalai ir Kruskalio Voliso H testo rezultatai nurodyti 4 pav.

4 pav. *Akademinio atidėliojimo skalės suminių balų medianos tarp studijų grupių*

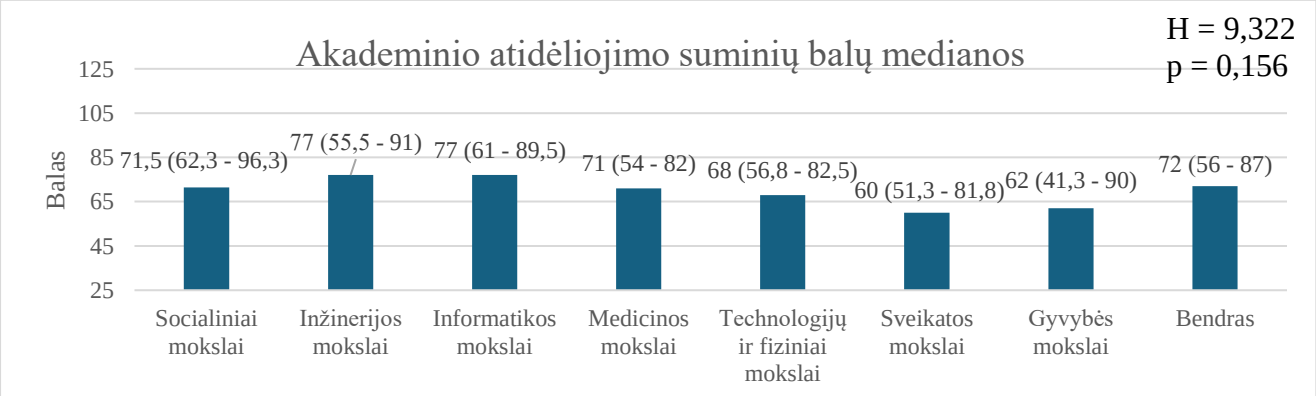

Šiuo uždaviniu buvo siekiama nustatyti ir akademinio atidėliojimo vidutinių suminių balų skirtumus tarp apklaustų studentų kursų. Tyrime dalyvavo įvairių studijų krypčių pirmosios ir antrosios pakopos studentai. Prieš atliekant statistinę analizę, naudojant ANOVA testą, visi apklausti studentai buvo suskirstyti į atitinkamas grupes pagal kursus. Aukščiausi vidutiniai akademinio atidėliojimo

įvertinimai buvo matomi tarp magistro studijų pirmakursių (74,7±22,0), tuo tarpu žemiausi vidutiniai įvertinimai pastebėti tarp magistro studijų antro kurso studentų (67,0±26,4), tačiau verta atkreipti dėmesį ir į šių įvertinimų įvairumą, kurį nurodo pateiktas standartinis nuokrypis. Nors tarp vidutinių akademinio atidėliojimo įvertinimų matomi skirtumai, statistiškai reikšmingas ryšys tarp skirtingų kursų ir akademinio atidėliojimo balų vidurkių nebuvo rastas (F= 0,594, p= 0,705). Visų kursų akademinio atidėliojimo vidurkiai, standartiniai nuokrypiai ir ANOVA dispersinės analizės rezultatai pateikti 5 pav.

5 pav. *Akademinio atidėliojimo skalės suminių balų vidurkiai tarp kursų*

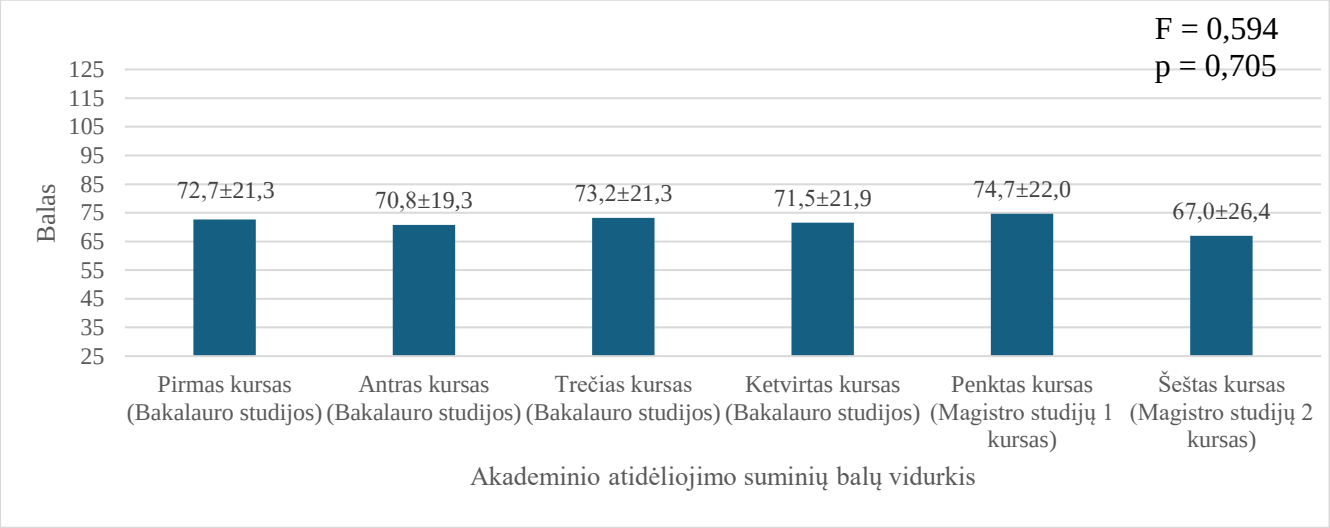

Šiame tyrime apklaustų studentų taip pat buvo prašoma pateikti ar jų studijos yra finansuojamos valstybės, siekiant išsiaiškinti ar studijų finansavimas gali būti susijęs su akademinio atidėliojimo įverčiais. Tyrime buvo nustatyta, kad apklausti studentai, kurie studijavo valstybės finansuojamose vietose rinko aukštesnius vidutinius akademino atidėliojimo balus (72,3±21,9), nei studentai, kurie už studijas mokėjo patys (69,5±20,9). Nors buvo matomas skirtumas tarp abiejų apklaustų studentų grupių, statistinis reikšmingumas naudojant Stjudento t testą nebuvo rastas (t= 0,820, p=0,413). Valstybės finansuojamų ir valstybės nefinansuojamų studijų vietų studentų vidutiniai akademinio atidėliojimo įvertinimai, standartiniai nuokrypiai ir analizės rezultatai pateikti 6 pav.

6 pav. *Akademinio atidėliojimo skalės suminių balų vidurkiai tarp finansavimo grupių*

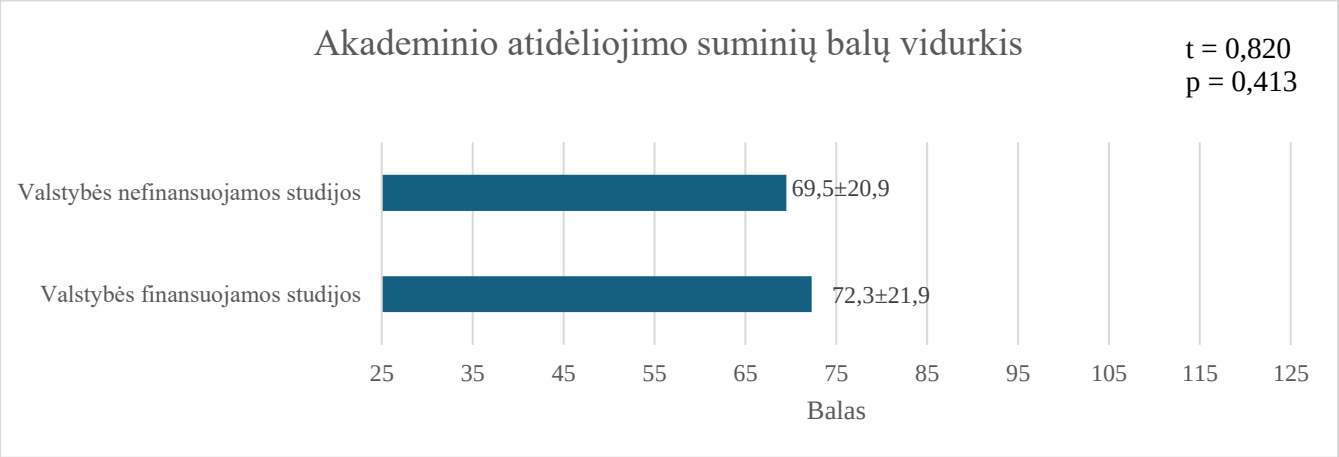

Apibendrinant šį uždavinį verta paminėti, kad studentų akademinio atidėliojimo lygis buvo vertinamas naudojant 25 teiginių Akademinio Atidėliojimo Skalę (APS). Studentai vertinimams naudojo penkių balų Likerto skalę. Tyrimo metu nustatyta, kad vyrų akademinio atidėliojimo vidutiniai balai buvo šiek tiek aukštesni nei moterų, bet skirtumas nebuvo statistiškai reikšmingas. Taip pat išnagrinėti akademinio atidėliojimo skirtumai tarp įvairių mokslo krypčių ir kursų, kur informatikos ir inžinerijos mokslų studentai pasižymėjo aukščiausiais, o sveikatos mokslų – žemiausiais įvertinimais, tačiau statistiškai reikšmingi skirtumai nebuvo rasti nei tarp studijų krypčių, nei tarp kursų. Taip pat buvo analizuotas akademinio atidėliojimo skirtumas tarp valstybės finansuojamų ir nevalstybės finansuojamų studijų vietų, tačiau statistiškai reikšmingo ryšio nustatyti nepavyko.

3.3. HEXACO asmenybės bruožų ryšys su akademiniu atidėliojimu

Paskutiniuoju šio tyrimo uždaviniu buvo siekiama išnagrinėti ryšį tarp skirtingų HEXACO asmenybės bruožų dimensijų ir akademinio atidėliojimo vidutinių įvertinimų. Visų pirma analizės metu buvo tiriama bendra tyrimo imtis (n= 332). Analizės metu buvo naudojama Pirsono koreliacija, paaiškėjo, kad emocionalumo ir atvirumo patirčiai asmenybės bruožai, taigi du iš šešių prieš tai apžvelgtų asmenybės bruožų neturėjo jokio statistiškai reikšmingo ryšio su akademiniu atidėliojimu tarp apklaustų Kauno aukštųjų mokyklų studentų bendros imties. Tuo tarpu sąžiningumo ir nuolankumo ($r= -0,224$, $p<0,001$), esktraversijos ($r= -0,326$, $p<0,001$) ir sutariamumo ($r= -0,139$, $p= 0,011$) asmenybės bruožai bendroje imtyje turėjo statistiškai reikšmingą ryšį su akademinio atidėliojimo vidutiniais balais. Šis apžvelgtas ryšys buvo neigiamas, tai reiškia, kad didejant tam tikro asmenybės bruožo vidutiniams įvertinimams, mažėja akademinio atidėliojimo vidutiniai įvertinimai. Verta paminėti, kad nustatytas

ryšys nors ir buvo reikšmingas, jis buvo silpnas arba vidutinis (-0,224; -0,326; -0,139). Tuo tarpu sąmoningumo asmenybės bruožo vidutiniai įvertinimai bendroje imtyje taip pat turėjo statistiškai reikšmingą ryšį su akademinio atidėliojimo vidutiniais balais tačiau šiuo atveju apskaičiuotas ryšys tarp veiksnių buvo stipresnis - vidutinio stiprumo (r= -0,597, p<0,001). Analizės metu apskaičiuotas ryšys vėl buvo neigiamas, tai reiškia, kad didejant sąmoningumo įvertinimams, mažėja akademinio atidėliojimo įvertinimai. Bendrosios imties Pirsono r kriterijaus rezultatai nurodyti 6 lentelėje.

Šiuo uždaviniu taip pat buvo siekiama apžvelgti HEXACO asmenybės bruožų ryšį su akademiniu atidėliojimu tarp lyčių. Šiam ryšiui nustatyti taip pat buvo naudojamas Pirsono r kriterijus. Vertinant skirtingų asmenybės bruožų ryšį su akademiniu atidėliojimu tarp apklaustų moterų grupės (n= 215) buvo matomi rezultatai, primenantys bendrosios imties (n= 332) rezultatus. Sąžiningumo ir nuolankumo (r= -0,294 p<0,001), ekstraversijos (r= -0,320, p<0,001) ir sutariamumo (r= -0,179, p=0,008) asmenybės bruožai tarp moterų grupės taip pat turėjo statistiškai reikšmingą, silpną arba vidutinį ryšį su akademinio atidėliojimo vidutiniais balais. Kaip ir bendroje imtyje, sąmoningumo asmenybės bruožo ryšys su akademinio atidėliojimo vidutiniais balais buvo išreikštas stipriau, čia buvo matomas vidutinio stiprumo neigiamas ryšys (r= -0,640, p<0,001). Vertinant HEXACO asmenybės bruožų ryšį apklaustų vyrų imtyje matomi kitokie rezultatai. Statistiškai reikšmingas ryšys tarp minėtų asmenybės bruožų ir vidutinių akademinio atidėliojimo balų šioje grupėje buvo matomas dvejuose asmenybės bruožuose – ekstraversijos ir sąmoningumo. Ekstraversijos asmenybės bruožas turėjo vidutinį, neigiamą, statistiškai reikšmingą ryšį su akademiniu atidėliojimu (r= -0,332, p<0,001). Tuo tarpu žvelgiant į sąmoningumo asmenybės bruožą matomas, taip pat statistiškai reikšmingas vidutinio stiprumo neigiamas ryšys (rho= -0,504, p<0,001) su akademinio atidėliojimo vidutiniais įverčiais. Pirsono r kriterijau rezultatai nurodyti 6 lentelėje.

6 lentelė. *HEXACO ir APS ryšys bendroje, moterų ir vyrų imtyse*

		Sąžiningumas ir nuolankumas	Emocionalumas	Ekstraversija	Sutariamumas	Sąmoningumas	Atvirumas patirčiai
Bendra imtis (n=332)	r	-0,224	0,011	-0,326	-0,139	-0,597	-0,061
	p	**<0,001**	0,838	**<0,001**	**0,011**	**<0,001**	0,267
Moterys (n=215)	r	-0,294	0,044	-0,320	-0,179	-0,640	-0,072
	p	**<0,001**	0,519	**<0,001**	**0,008**	**<0,001**	0,293
Vyrai (n=117)	r	-0,045	0,065	-0,332	-0,069	-0,504	0,004
	p	0,628	0,489	**<0,001**	0,460	**<0,001**	0,970

HEXACO asmenybės bruožų ryšys su vidutiniais akademinio atidėliojimo skalės (APS) įverčiais šiame tyrime buvo lyginamas ir tarp apklaustų studentų pateiktų studijų krypčių grupių. Iš viso

asmenybės bruožų ryšys su akademiniu atidėliojimu buvo vertinamas tarp 7 studijų grupių. Analizės metu buvo naudojamas Spirmeno rho kriterijus, būtent šis kriterijus buvo pasirinktas dėl specifiško rezultatų pasiskirstymo grupėse (8 Priedas). Sąžiningumo ir nuolankumo dimensija bendroje imtyje (n= 332) turėjo statistiškai reikšmingą, nors ir silpną ryšį, tačiau bendrą imtį išskaidžius į mažesnes grupes, panašus ryšys matomas tik tarp informatikos ir gyvybės mokslų studentų grupių. Informatikos studentų grupėje matomas silpnas, neigiamas, statistiškai reikšmingas ryšys su akademiniu atidėliojimu (rho= -0,272, p= 0,008), tuo tarpu gyvybės mokslų studentų grupėje buvo matomas stipresnis, vidutinio lygio, neigiamas, statistiškai reikšmingas ryšys su akademiniu atidėliojimu (rho= -0,574, p= 0,032). Emocionalumo asmenybės bruožas statistiškai nebuvo reikšmingas bendroje imtyje, tačiau atskirose studijų grupėse buvo matomas teigiamas statistiškai reikšmingas ryšys su akademiniu atidėliojimu ir emocionalumu tarp medicinos mokslų studentų (rho= 0,281, p= 0,019), tai reiškia, kad didėjant emocionalumo dimensijos įvertinimams, augo ir akademinio atidėliojimo įvertinimai. Nors ekstraversijos asmenybės bruožo vidutiniai įverčiai bendroje imtyje ir atskirose lyčių grupėse turėjo statistiškai reikšmingą ryšį su akademinio atidėliojimo vidutiniais įverčiais, tarp studijų grupių šis asmenybės bruožas turėjo statistiškai reikšmingą ryšį trijose iš septynių tirtų grupių – informatikos (rho= -0,460, p<0,001), technologijų ir fizinių mokslų (rho= -0,428, p=0,029) ir sveikatos mokslų (rho= -0,482, p=0,002) studentų grupėse, verta paminėti, kad šis ryšys buvo vidutinio stiprumo. Tuo tarpu sutariamumo asmenybės bruožo vidutiniai įverčiai su akademinio atidėliojimo vidutinais įverčiais buvo statistiški reikšmingi gyvybės mokslų grupėje (rho= -0,550, p= 0,041). Sąmoningumo asmenybės bruožo dimensijos vidutinių įverčių ryšys su Akademinio Atidėliojimo Skalės vidutiniais įverčiais buvo statistiškai reikšmingas visose analizuotose studentų grupėse. Vidutinio stiprumo neigiamas ryšys tarp abiejų veiksnių buvo nustatytas penkiose studentų grupėse: informatikos (rho= -0,435, p<0,001), medicinos (rho= -0,522, p<0,001), inžinerijos (rho= -0,660, p<0,001), sveikatos (rho= -0,606, p<0,001) ir technologijų ir fizinių (rho= -0,572, p=0,002) mokslų studentų grupėse, tuo tarpu stiprus neigiamas ryšys buvo matomas socialinių (rho= -0,723, p<0,001) ir gyvybės (rho= -0,762, p=0,002) mokslų studentų grupėse. Atvirumas patirčiai neturėjo jokio analizėje apčiuopiamo statistinio reikšmingumo su akademinio atidėliojimo vidutiniais įverčiais. Spirmeno rho koreliacijos rezultatai studijų grupėse tarp akademinio atidėliojimo įvertinimų ir HEXACO asmenybės bruožų nurodyti 7 lentelėje.

7 ***lentelė.*** *HEXACO ir APS ryšys studijų grupėse*

		Sąžiningumas ir nuolankumas	Emocionalumas	Ekstraversija	Sutariamumas	Sąmoningumas	Atvirumas patirčiai
Socialinių mokslų studentai (n=40)	rho	-0,043	0,026	-0,176	0,012	-0,723**	0,038
	p	0,794	0,872	0,277	0,939	<0,001	0,817
Inžinerijos mokslų studentai (n=50)	rho	0,046	0,152	-0,206	-0,073	-0,660**	-0,100
	p	0,750	0,291	0,152	0,613	<0,001	0,488
Informatikos mokslų studentai (n=93)	rho	-0,272**	-0,072	-0,460**	-0,071	-0,435**	0,038
	p	0,008	0,490	<0,001	0,499	<0,001	0,717
Medicinos mokslų studentai (n=69)	rho	-0,210	0,281*	-0,204	-0,184	-0,522**	-0,144
	p	0,083	0,019	0,092	0,130	<0,001	0,237
Technologijų ir fizinių mokslų studentai (n=26)	rho	-0,172	-0,148	-0,428*	-0,198	-0,572**	-0,172
	p	0,400	0,470	0,029	0,331	0,002	0,400
Sveikatos mokslų studentai (n=40)	rho	-0,206	0,057	-0,482**	-0,144	-0,606**	0,022
	p	0,203	0,727	0,002	0,377	<0,001	0,893
Gyvybės mokslų studentai (n=14)	rho	-0,574*	-0,125	-0,329	-0,550*	-0,762**	-0,222
	p	0,032	0,670	0,251	0,041	0,002	0,445

Apibendrinant paskutinį uždavinį verta paminėti, kad tyrime buvo apžvelgtas HEXACO asmenybės bruožų ryšys su akademiniu atidėliojimu tarp Kauno aukštųjų mokyklų studentų. Iš tiriamų asmenybės bruožų atvirumo patirčiai ir emocionalumo dimensijos neturėjo jokio statistiškai reikšmingo ryšio su akademinio atidėliojimo rezultatais bendroje imtyje. Tuo tarpu sąžiningumas ir nuolankumas, ekstraversija ir sutariamumas parodė statistiškai reikšmingą, bet silpną neigiamą ryšį su atidėliojimu, tai reiškia, kad šių bruožų įverčių didėjimas susijęs su mažesniais akademinio atidėliojimo įverčiais. Vidutinis neigiamas ryšys buvo pastebėtas sąmoningumo dimensijoje - didėjant sąmoningumo įverčiams, akademinio atidėliojimo įverčiai mažėjo. Analizuojant lytis, panašūs rezultatai buvo matomi tarp moterų grupės, kur sąžiningumo ir nuolankumo, ekstraversijos ir sutariamumo bruožai parodė silpną ryšį, o sąmoningumo - vidutinio stiprumo neigiamą ryšį. Tarp vyrų, ekstraversija ir sąmoningumas parodė statistiškai reikšmingą ryšį su akademiniu atidėliojimu, bet sąmoningumas ryškiai išsiskyrė vidutinio stiprumo neigiamu ryšiu. Atskirų studijų krypčių grupėse išryškėjo, kad sąmoningumo bruožas turėjo

vidutinį ar stiprų neigiamą ryšį su akademinio atidėliojimo vidutiniais įverčiais visose grupėse, ypač stiprų ryšį tarp gyvybės mokslų grupės studentų. Ekstraversijos asmenybės bruožas, taip pat turėjo statistiškai reikšmingus, bet silpnesnius ryšius su akademiniu atidėliojimu įvairiose grupėse.

4. APTARIMAS

Šiame tyrime buvo siekiama ištirti ryšį tarp HEXACO asmenybės bruožų teorijos ir akademinio atidėliojimo tarp Kauno aukštųjų mokyklų studentų. Tikimasi, kad šių ryšių supratimas gali padėti kurti efektyvesnius įrankius, skirtus įvairių sričių studentams, siekiantiems pagerinti akademinius rezultatus ir padėti tiems, kuriems susidoroti su galimais akademiniais iššūkiais sekasi sunkiau. Atsižvelgiant į esamą literatūrą, skirtą asmenybės savybėms ir akademinei elgsenai, matyti, kad įvairūs asmenybės bruožų teorijos modeliai atskleidžia potencialų ryšį tarp išreikštų studento asmenybės bruožų ir akademinių elgsenų, tokių kaip akademinis atidėliojimas. Nors daugelis tyrimų šioje srityje buvo atlikti remiantis Didžiojo Penketo (angl. Big Five) asmenybės bruožų teorijos modeliu, dabartiniame tyrime buvo naudojamas naujesnis ir išsamesnis asmenybės bruožų modelis – HEXACO. Taigi pasiekti tyrimui iškeltiems tikslams buvo naudojami įvairūs socialiniai, demografiniai klausimai, sukurti pačio autoriaus ir pasitelkta dviem kitų autorių sukurtais klausimynais, t.y. HEXACO 60 teiginių klausimynu ir Akademinio Atidėliojimo (APS) klausimynu.

Naudojant HEXACO klausimyną buvo nustatomi didžiausius vidutinius balus turintys ir labiausiai išreikšti apklaustų studentų asmenybės bruožai. Vienu iš šio tyrimo uždavinių buvo nuspręsta palyginti asmenybės bruožų vidutinius balus tarp imtyje esančių vyrų (n=117) ir moterų (n=215) grupių. Analizės metu buvo nustatyta, kad tarp apklaustų studentų vyrų ir moterų grupių asmenybės bruožų dimensijų vidutinių balų buvo statistiškai reikšmingų skirtumų. Pavyzdžiui vienas iš aiškiausiai matomu skirtumų tarp šių grupių buvo emocionalumo dimensijoje, kurioje apklaustų vyrų grupė rinko statistiškai reikšmingai mažesnius vidutinius šio asmenybės bruožo dimensijos įvertinimus nei moterų grupė. Sąmoningumo ir atvirumo patirčiai asmenybės bruožų dimensijoje buvo matomas panašus, statistiškai reikšmingas ryšys. Įdomu tai, kad literatūroje matomi kiek kitokie rezultatai. Pavyzdžiui Del Giudice 2015 metų tyrime buvo apžvelgta įvairi literatūra apie lyčių skirtumus tarp asmenybės bruožų ir socialinio elgesio. Šiame tyrime buvo apžvelgti ir įvairūs tyrimai vertinantys Didžiojo Penketo (angl. Big Five) asmenybės bruožų skirtumus tarp lyčių. Aiškiausi nustatyti asmenybės bruožų skirtumai tarp lyčių buvo sutariamumo ir neurotiškumo (angl. Neuroticism) dimensijose. Nors HEXACO asmenybės bruožų teorija neturi atskiros neurotiškumo dimensijos, galima šį asmenybės bruožą lyginti su HEXACO esančiu emocionalumo asmenybės bruožu, nes abiejose dimensijose dominuoja nerimo (angl. Anxiety) vertinimas. Taigi į atsižvelgiant į literatūroje randamus rezultatus, šiandienos tyrimo rezultatai kiek skiriasi, čia matome pagrindinius skirtumus emocionalumo, sąmoningumo ir atvirumo patirčiai dimensijose. Tuo tarpu literatūroje didžiausi skirtumai matomi neurotiškumo ir sutariamumo

dimensijose. Verta paminėti, kad literatūroje taip pat apžvelgiami mažesni, nors vistiek reikšmingi skirtumai sąmoningumo dimensijoje tarp lyčių grupių (Del Giudice, 2015). Įdomu, kad šiame tyrime nustatytas statistiškai reikšmingas skirtumas tarp atvirumo patirčiai, nėra randamas kituose tyrimuose (Hakimi ir kt., 2011; Del Giudice, 2015). Galima daryti prieladą, kad tokiems rezultatams įtaką daryti gali socialiniai lyčių skirtumai Lietuvoje, kurie galbūt nėra tokie ryškus ar pastebimi kitose pasaulio šalyse. Nors paprastai tyrimuose nėra randamas skirtumas tarp platesnio atvirumo patirčiai asmenybės bruožo, paprastai yra matomi reikšmingi skirtumai tarp skirtingų, platesnį atvirumo patirčiai asmenybės bruožą sudarančių veiksnių, tokių kaip: estetiškumo vertinimas (angl. Aesthetic Appreciation) ir smalsumas (angl. Inquisitiveness). Moterys dažniausiai yra linkusios rinkti aukštesnius balus estetiškumo vertinimo dimensijoje, tuo tarpu vyrai su idėjomis susijusiose dimensijose, tokiose kaip smalsumo dimensija (Weisberg ir kt., 2011).

Tyrime taip pat buvo ieškoma statistiškai reikšmingų HEXACO asmenybės bruožų dimensijų skirtumų tarp sudarytų apklaustų studentų studijų grupių. Statistiškai reikšmingi skirtumai tarp grupių buvo rasti emocionalumo ir sąmoningumo asmenybės bruožų dimensijose. Aukščiausius įvertinimus šioje dimensijoje rinko gyvybės mokslų studentų grupė (n=14). Tačiau verta paminėti, kad tokie rezultatai galėjo būti gauti dėl to, kad ši studentų grupė nuo kitų studentų grupių skyrėsi savo imtimi – buvo daug mažesnė ir ją sudarė tik moteriškos lyties atstovės, todėl šie rezultatai galimai nepilnai atspindi realybę. Įdomu tai, kad literatūros šiuo klausimu rasti neišėjo, todėl verta skirtumus tarp skirtingų studentų pasirinktų specialybių tirti plačiau.

Toliau tyrime buvo vertinami vidutiniai akademinio atidėliojimo balai tarp apklaustų studentų imties. Vertinant studentų akademinio atidėliojimo vidutinius balus tarp lyčių šiame tyrime nebuvo rastas statistiškai reikšmingas skirtumas. Tai yra įdomu, nes apžvelgtoje literatūroje lytis dažnai turi statistiškai reikšmingą ryšį su akademinio atidėliojimo tendencijomis (Pradhan ir Behera, 2024; Thapa ir Rimal, 2024). Pagal Thapa ir Rimal 2024 metų tyrimą vyrai pasižymi aukštesniais akademinio atidėliojimo įvertinimus nei moterys. Kalbant apie dabartinį tyrimą, skirtumas tarp apklaustų Kauno aukštųjų mokyklų studentų vyrų ir moterų grupių buvo pastebėtas – vyrai turėjo aukštesnius vidutinius akademinio atidėliojiomo įvertinimus nei moterys, tačiau šis skirtumas nebuvo statistiškai reikšmingas. Tuo tarpu kalbant apie akademinį atidėliojimą tarp studijų kursų, prieš tai atlikti tyrimai rodo įvairius rezultatus. Thapa ir Rimal 2024 metų tyrimas rodo, kad akademinio atidėliojimo kontekste pirmakursių ir antrakursių studentų grupė turėjo statistiškai reikšmingus akademinio atidėliojimo įvertinimus lyginant su kitais studijų kursų studentais. Tuo tarpu Pradhan ir Behera 2024 tokio statistinio reikšmingumo

nerado. Dabartiniame tyrime statistiškai reikšmingas ryšys tarp studijų kursų ir akademinio atidėliojimo taip pat nebuvo rastas.

Paskutiniuoju šio tyrimo uždaviniu buvo siekiama išnagrinėti ryšį tarp HEXACO asmenybės bruožų ir akademinio atidėliojimo tarp Kauno aukštųjų mokyklų studentų. Sąmoningumo asmenybės bruožo dimensija turėjo neigiamą statistiškai reikšmingą ryšį su akademiniu atidėliojimu visose apžvelgtose tyrimo imtyse, t.y. bendroje imtyje, moterų ir vyrų imtyse ir tyrimo sudarytų studijų krypčių grupių imtyse. Šis apžvelgtas ryšys visuomet buvo neigiamas, tai reiškia, kad didėjant sąmoningumo vidutiniam įverčiui, mažėja akademinio atidėliojimo įverčiai. Sąmoningumo poskalė buvo vieninteliė visame tyrime nustatyta asmenybės bruožų dimensija, kuri statistinį reikšmingumą rodė visose imtyse. Šie rezultatai sutampa ir su platesne literatūra. Theiss ir kt., 2014 metų tyrime nustatė stiprų, neigiamą statistiškai reikšmingą ryšį tarp sąmoningumo ir atidėliojimo. Panašūs rezultatai matomi ir Awad ir kt., 2023 metų tyrime, kuris šiuos rezultatus patvirtina. Žemesni sąmoningumo asmenybės bruožo įvertinimai yra susiję su atidėliojimu (Awad ir kt., 2023; Gao ir kt., 2021). Ekstraversijos asmenybės bruožo dimensija taip pat rodė statistiškai reikšmingą neigiamą ryšį su akademiniu atidėliojimu bendroje imtyje, šis ryšys taip pat buvo matomas atskirai vertinant moterų ir vyrų imtis. Tačiau šis ryšys buvo matomas ne visose studijų kryptyse, ekstraversija turėjo statistiškai reikšmingą ryšį su akademiniu atidėliojimu tarp informatikos, technologijų ir fizinių mokslų ir sveikatos mokslų studentų grupių. Gautas neigiamas ryšys rodo, kad didėjant ekstraversijos balams, akademinio atidėliojimo balai turi mažėti, tačiau literatūroje randami kitokie rezultatai. Pavyzdžiui Saira Irfan ir kt. 2015 metų tyrime buvo rastas teigiamas ryšys tarp ekstraversijos ir akademinio atidėliojimo, tai reikštų, kad didesniu ekstravertiškumo lygiu pasižymintys studentai turėtų rodyti aukštesnius akademinio atidėliojimo įvertinimus. Tuo tarpu Awad ir kt. 2023 metų tyrime taip pat nustatė, kad ekstraversija rodo neigiamą ryšį su akademiniu atidėliojimu. Atsižvelgiant į skirtingus, skirtingų tyrimų rezultatus, ekstraversijos asmenybės bruožų dimensijos ypatybės ir jų daroma įtaka įvairioms akademinėms elgsenoms vis dar nėra aiški, todėl šis asmenybės bruožas turėtų būti tyrinėjamas detaliau. HEXACO asmenybės bruožų modeliui unikali sąžiningumo ir nuolankumo dimensija taip pat turėjo statistiškai reikšmingą neigiamą ryšį su akademiniu atidėliojimu. Tačiau šis ryšys buvo aptiktas bendroje imtyje ir moterų imtyje, tarp vyrų imties statistinis reikšmingumas rastas nebuvo. Šiuos rezultatus patvirtina ir apžvelgti tyrimai. Sąžiningumo ir nuolankumo dimensija turėjo neigiamą statistiškai reikšmingą ryšį su akademiniu atidėliojimu Sokic ir kt. 2022 metų tyrime. Manoma, kad sąžiningumo ir nuolankumo asmenybės bruožas gali būti susijęs su mažesniais akademinio atidėliojimo įvertinimais, nes šis asmenybės bruožas yra susijęs su rizikos vengimu (Sokic ir kt., 2022). Šiame tyrime pastebėtas neigiamas statistiškai reikšmingas ryšys tarp

sutariamumo ir akademinio atidėliojimo bendroje ir tik apklaustų moterų imtyse. Nesutariamumas, t.y žemas sutariamumo lygis yra laikomas svarbiu akademinio atidėliojimo elgsenos motivatoriumi (Steel, 2007). Dabartinio tyrimo rezultatai patvirtinta šį teiginį, nes tyrime paaiškėjo, kad aukštesni sutariamumo vidutiniai įvertinimai turi ryšį su žemesniais akademinio atidėliojimo įvertinimais.

Taigi apibendrinant pagrindinius rezultatus vertėtų paminėti, kad dauguma tyrime gautų rezultatų patvirtina platesnėje akademinėje literatūroje randamus rezultatus. Visų pirma tyrime pastebėti statistiškai reikšmingi skirtumai tarp apklaustų vyrų ir moterų imčių, šie skirtumai buvo pastebėti vertinant HEXACO asmenybės bruožus. Šie skirtumai buvo matomi emocionalumo, sąmoningumo ir atvirumo patirčiai dimensijose. Apklaustų moterų grupė pasižymėjo statistiškai reikšmingai didesniais įvertinimais, nei vyrų grupė visose šiose asmenybės bruožų dimensijose. Vertinant HEXACO asmenybės bruožų skirtumus tarp grupių buvo pastebėti statistiškai reikšmingi skirtumai emocionalumo ir sąmoningumo asmenybės bruožų dimensijose, tai reiškia, kad skirtingų studijų grupių studentai pasižymėjo skirtingais šių asmenybės bruožų įvertinimais. Vertinant akademinio atidėliojimo įvertinimų skirtumus tarp lyčių ir tarp studijų grupių, statistiškai reikšmingi skirtumai nebuvo rasti, todėl galima teigti, kad studentai rinko panašius akademinio atidėliojimo įvertinimus. Vertinant ryšį tarp HEXACO asmenybės bruožų ir akademinio atidėliojimo skirtingose imtyse, buvo galima matyti, kad sąmoningumo asmenybės bruožas rodo stipriausią neigiamą ryšį su akademiniu atidėliojimu, tai reiškia, kad didesni sąmoningumo įvertinimai turi ryšį su žemesniais akademinio atidėliojimo įvertinimais. Tačiau taip pat verta paminėti, kad sąžiningumo ir nuolankumo, ekstraversijos ir sutariamumo asmenybės bruožai turėjo taip pat statistiškai reikšmingą, neigiamą ryšį su akademiniu atidėliojimu bendroje imtyje. Kaip ir su sąmoningumo asmenybės bruožu tai taip pat reiškia, kad didesni šių asmenybės bruožų įvertinimai turi statistiškai reikšmingą ryšį su žemesniais akademinio atidėliojimo įvertinimais, tačiau skirtingai nei sąmoningumo dimensijoje, šie ryšiai nebuvo randami visose tiriamose imtyse.

4.1. Mokslinio darbo privalumai ir ribotumai

Tyrimo privalumai: Vienas iš šio tyrimo privalumų yra tenkinama bendra imtis (n=332). HEXACO asmenybės bruožų teorijos naudojimas šiam tyrimui taip pat prideda privalumų, lyginant su kitais panašaus tipo tyrimais. Akademinio Atidėliojimo Skalės naudojimas taip pat yra naudingas, nes yra specializuotas būtent tokio tipo tyrimams. Pagrindinis šio tyrimo privalumas yra tai, kad literatūros apie akademinio atidėliojimo ir asmenybės bruožų ryšį Lietuvoje yra itin mažai, todėl šis tyrimas prisideda prie šios srities supratimo vietiniame kontekste. Be to, šis tyrimas padeda identifikuoti specifinius

asmenybės bruožus, kurie gali būti susiję su akademinio atidėliojimo elgsena, suteikiant pagrindą tolesniems tyrimams. Tai leidžia ne tik plėtoti teorines žinias, bet ir praktiškai taikyti gautus rezultatus švietimo sistemoje, siekiant mažinti akademinio atidėliojimo atvejus ir skatinti efektyvesnį mokymąsi.

Tyrimo trūkumai: Kaip pirmąjį tyrimo trūkumą reikėtų paminėti, tyrimo imties lyčių pasiskirstymą. Tarp apklaustų studentų didžioji dalis buvo moterys (64,8%), toks lyčių pasiskirstymas imtyje galėjo parodyti bendrai imčiai nepatikimus rezultatus. Šiame tyrime taip pat buvo lyginami skirtingi veiksniai tarp studijų kurso, tačiau tyrime dalyvavo daugiau pirmosios pakopos (bakalauro), nei antrosios pakopos (magistro) studentų. Taip pat vertėtų atkreipti dėmesį į tai, kad studijų krypčių grupės taip pat buvo nelygios. Taip pat į tyrimo imtį buvo įtrauktos tik trys Kauno aukštosios mokyklos. Pagrindinis tyrimo trūkumas – imties ribotumas, nes buvo tiriami tik Kauno aukštųjų mokyklų studentai, todėl tyrimo rezultatai negali būti pritaikomi platesniai imčiai.

Rekomandacijos ateities tyrimams: Tokio tipo tyrimams ateityje reikėtų siekti lygios moterų ir vyrų dalyvavimo proporcijos, taip pat subalansuoti bakalauro ir magistro studijų atstovus. Kadangi tyrimas buvo atliekamas tik trijose Kauno aukštosiose mokyklose, būtų naudinga įtraukti daugiau įvairių Lietuvos aukštųjų mokyklų, įskaitant ir kitų miestų bei regionų universitetus, kad būtų galima išvadas pritaikyti plačiau. Siekiant išsamiau ištirti akademinio atidėliojimo ir asmenybės bruožų ryšius skirtingose akademinėse srityse, reikėtų užtikrinti, kad dalyvautų lygios ir įvairios studijų krypčių grupės. Atsižvelgiant į tai, kad šis tyrimas atskleidė akademinio atidėliojimo ir asmenybės bruožų sąsajas, ateityje būtų naudinga organizuoti tęstinius tyrimus, kurie ne tik patvirtintų šias sąsajas, bet galbūt ir siūlytų konkrečias intervencijas, kaip sumažinti akademinio atidėliojimo atvejus.

5. IŠVADOS

1. Tyrimas parodė, kad aukščiausi vidutiniai asmenybės bruožų įvertinimai bendroje imtyje buvo atvirumo patirčiai dimensijoje, o žemiausi – ekstraversijos dimensijoje. Vertinant šiuos asmenybės bruožus tarp lyčių, buvo rastas statistiškai reikšmingas ryšys trijose asmenybės bruožų dimensijose – emocionalumo, sąmoningumo ir atvirumo patirčiai Vertinant skirtumus tarp asmenybės bruožų ir studijų krypčių emocionalumo ir sąmoningumo dimensijos pasižymėjo statistiškai reikšmingais skirtumais tarp skirtingų studentų grupių.
2. Šio tyrimo metu nustatyta, kad apklaustų vyrų akademinio atidėliojimo vidutiniai balai buvo aukštesni nei moterų grupės, tačiau šis skirtumas nebuvo statistiškai reikšmingas. Informatikos ir inžinerijos mokslų studentai pasižymėjo aukščiausiais, o sveikatos mokslų – žemiausiais akademinio atidėliojimo įvertinimais. Analizės metu statistiškai reikšmingas skirtumas tarp akademinio atidėliojimo ir valstybės finansuojamų ir nefinansuojamų studijų, studijų grupių ar studijų kurso nebuvo rastas.
3. Sąžiningumas ir nuolankumas, ekstraversija ir sutariamumas parodė statistiškai reikšmingą, silpną arba vidutinį neigiamą ryšį su akademinio atidėliojimo įvertinimais bendroje imtyje. Stipraus arba vidutinio stiprumo, statistiškai reikšmingas, neigiamas ryšys tarp sąmoningumo asmenybės bruožo ir akademinio atidėliojimo įvertinimų buvo pastebėtas visose apžvelgtose imtyse. Atvirumo patirčiai asmenybės bruožas neturėjo jokio statistiškai reikšmingo ryšio su akademinio atidėliojimo įvertinimais apžvelgtoje imtyje.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Amran, A.S. ir Zulkifli, M.B. (2020) ‘Index developing and modelling the factors of academic procrastination among university students’, Malaysian Journal of Social Sciences and Humanities (MJSSH), 5(9), pp. 63–75. DOI:10.47405/mjssh.v5i9.482.
2. Ashton, M.C., Lee, K. ir de Vries, R.E. (2014) ‘The hexaco honesty-humility, agreeableness, and Emotionality Factors’, Personality and Social Psychology Review, 18(2), pp. 139–152. DOI:10.1177/1088868314523838.
3. Awad, E. Ir kt. (2023) ‘Association between personality traits and procrastination and the mediating effect of emotional intelligence in Lebanese medical students’, The Primary Care Companion For CNS Disorders, 25(2). DOI:10.4088/pcc.22m03246.
4. Baumeister, R.F. ir Vohs, K.D. (2007) Encyclopedia of Social Psychology. Los Angeles, California: Sage.
5. Bobe, J. Ir kt., (2022) ‘Delaying academic tasks and feeling bad about it’, European Journal of Psychological Assessment [Preprint]. DOI:10.1027/1015-5759/a000728.
6. Cerino, E.S. (2014) ‘Relationships between academic motivation, self-efficacy, and academic procrastination’, Psi Chi Journal of Psychological Research, 19(4), pp. 156–163. DOI:10.24839/2164-8204.jn19.4.156.
7. Chun Chu, A.H. ir Choi, J.N. (2005) ‘Rethinking procrastination: Positive effects of “active” procrastination behavior on attitudes and performance’, The Journal of Social Psychology, 145(3), pp. 245–264. DOI:10.3200/socp.145.3.245-264.
8. Corkin, D.M. ir kt. (2014) ‘The role of the college classroom climate on academic procrastination’, Learning and Individual Differences, 32, pp. 294–303. DOI:10.1016/j.lindif.2014.04.001.
9. Del Giudice, M. (2015) ‘Gender differences in personality and social behavior’, International Encyclopedia of the Social iramp; Behavioral Sciences, pp. 750–756. DOI:10.1016/b978-0-08-097086-8.25100-3.
10. Eisenbeck, N., Carreno, D.F. ir Uclés-Juárez, R. (2019) ‘From psychological distress to academic procrastination: Exploring the role of psychological inflexibility’, Journal of Contextual Behavioral Science, 13, pp. 103–108. DOI:10.1016/j.jcbs.2019.07.007.
11. Gao, K. Ir kt. (2021) ‘The effect of conscientiousness on procrastination: The interaction between the self-control and MoFktivation Neural Pathways’, Human Brain Mapping, 42(6), pp. 1829–1844. DOI:10.1002/hbm.25333.
12. Gatzka, T. (2021) ‘Aspects of openness as predictors of academic achievement’, Personality and Individual Differences, 170, p. 110422. DOI:10.1016/j.paid.2020.110422.
13. Glick, D.M. ir Orsillo, S.M. (2015) ‘An investigation of the efficacy of acceptance-based behavioral therapy for academic procrastination.’, Journal of Experimental Psychology: General, 144(2), pp. 400–409. DOI:10.1037/xge0000050.
14. Hailikari, T., Katajavuori, N. ir Asikainen, H. (2021) ‘Understanding procrastination: A case of a study skills course’, Social Psychology of Education, 24(2), pp. 589–606. DOI:10.1007/s11218-021- 09621-2.
15. Hejazi Moughari, Elaheh. (2011). The Relationships Between Personality Traits and Students’ Academic Achievement. Procedia - Social and Behavioral Sciences 29 (2011) 836 – 845.
16. Hen, M. ir Goroshit, M. (2012) ‘Academic procrastination, emotional intelligence, academic self-efficacy, and GPA’, Journal of Learning Disabilities, 47(2), pp. 116–124. DOI:10.1177/0022219412439325.

17. Yan, B. ir Zhang, X. (2022) ‘What research has been conducted on procrastination? evidence from a systematical bibliometric analysis’, Frontiers in Psychology, 13. DOI:10.3389/fpsyg.2022.809044.
18. Kaftan, O.J. and Freund, A.M. (2019) ‘A motivational perspective on academic procrastination: Goal focus affects how students perceive activities while procrastinating.’, Motivation Science, 5(2), pp. 135–156. DOI:10.1037/mot0000110.
19. Kaniušonytė Goda ir Truskauskaitė Inga ir Gervinskaite-Paulaitiene Lina. (2012). TARPTAUTINIS MOBILUMAS IR ASMENYBĖS BRUOZAI / INTERNATIONAL MOBILITY AND PERSONALITY TRAITS. Tiltai, Bridges, Brucken. 1392-3137.
20. Kim, S., Fernandez, S. ir Terrier, L. (2017) ‘Procrastination, personality traits, and academic performance: When active and passive procrastination tell a different story’, Personality and Individual Differences, 108, pp. 154–157. DOI:10.1016/j.paid.2016.12.021.
21. Klingsieck, K.B. (2013) ‘Procrastination’, European Psychologist, 18(1), pp. 24–34. DOI:10.1027/1016-9040/a000138.
22. Koncevičienė, J. (2017) ‘Atidėliojimas, Saviveiksmingumas ir Laiko Valdymas Akademinėje Veikloje’, Psichologija, 54, pp. 87–97. DOI:10.15388/psichol.2016.54.10348.
23. Lee, K. ir Ashton, M.C. (2008) ‘The HEXACO personality factors in the indigenous personality lexicons of English and 11 other languages’, Journal of Personality, 76(5), pp. 1001–1054. DOI:10.1111/j.1467-6494.2008.00512.x.
24. Lee, K. ir Ashton, M.C. (2016) ‘Psychometric Properties of the HEXACO-100’, Assessment, 25(5), pp. 543–556. DOI:10.1177/1073191116659134.
25. Mccloskey, Justin ir Scielzo, Shannon. (2015). Finally!: The Development and Validation of the Academic Procrastination Scale. 10.13140/RG.2.2.23164.64640.
26. Meyer, J. ir kt., (2022) ‘Conscientiousness and cognitive ability as predictors of academic achievement: Evidence of synergistic effects from Integrative Data Analysis’, European Journal of Personality, 38(1), pp. 36–52. DOI:10.1177/08902070221127065.
27. Miyake, A. ir Kane, M.J. (2022) ‘Toward a holistic approach to reducing academic procrastination with classroom interventions’, Current Directions in Psychological Science, 31(4), pp. 291–304. DOI:10.1177/09637214211070814.
28. Náběl̆ková, E. ir Ratkovská, J. (2015) ‘Academic procrastination and factors contributing to its overcoming’, The New Educational Review, 39(1), pp. 107–118. DOI:10.15804/tner.2015.39.1.09.
29. Nordby, K., Klingsieck, K.B. ir Svartdal, F. (2017) ‘Do procrastination-friendly environments make students delay unnecessarily?’, Social Psychology of Education, 20(3), pp. 491–512. DOI:10.1007/s11218-017-9386-x.
30. Ocansey, G. ir kt. (2020) ‘The influence of personality types on academic procrastination among undergraduate students’, International Journal of School iramp; Educational Psychology, 10(3), pp. 360–367. DOI:10.1080/21683603.2020.1841051.
31. Ock, J., Heo, G.Y. ir Kweon, M. (2023) ‘Hexaco personality traits and self-control as predictors of counterproductive academic behavior’, Journal of Academic Ethics [Preprint]. DOI:10.1007/s10805- 023-09493-5.
32. Pletzer, J.L ir kt. (2019) ‘A meta-analysis of the relations between personality and workplace deviance: Big five versus hexaco’, Journal of Vocational Behavior, 112, pp. 369–383. DOI:10.1016/j.jvb.2019.04.004.
33. Pradhan, Manisha ir Behera, Ranjit Kumar. (2024). Academic Procrastination of College Going Students in Relation to Their Gender, Locality, Castes and Academic Streams.
34. Saira Irfan ir kt. (2015); Relationship among personality traits, procrastination and coping strategies Int. J. of Adv. Res. 3 (Nov). 184-193] (ISSN 2320-5407)

35. Sandhya, M.M., ir Gopinath, T.T. (2019). The Relationship Study of Big Five Model Of Personality and Procrastination among Young Adults. DOI: 10.9790/0837-2408074455
36. Shaukat, R. ir kt. (2023) 'Impact of personality traits on knowledge sharing behavior of academicians: A case of University of Sargodha, Punjab, Pakistan', SAGE Open, 13(1), p. 215824402311609. DOI:10.1177/21582440231160984.
37. Sirois, F.M. (2013) 'Procrastination and stress: Exploring the role of self-compassion', Self and Identity, 13(2), pp. 128–145. DOI:10.1080/15298868.2013.763404.
38. Sirois, F.M. (2023) 'Procrastination and stress: A conceptual review of why context matters', International Journal of Environmental Research and Public Health, 20(6), p. 5031. DOI:10.3390/ijerph20065031.
39. Sokic, K., Qureshi, F.H. ir Khawaja, S. (2022) 'Predicting academic procrastination and academic achievement in Private Higher Education with the HEXACO model of personality and psychological distress', International Research in Higher Education, 6(4), p. 29. DOI:10.5430/irhe.v6n4p29.
40. Steel, P. (2007) 'The nature of procrastination: A meta-analytic and theoretical review of quintessential self-regulatory failure.', Psychological Bulletin, 133(1), pp. 65–94. DOI:10.1037/0033- 2909.133.1.65.
41. Steel, P. ir Klingsieck, K.B. (2016) 'Academic procrastination: Psychological antecedents revisited', Australian Psychologist, 51(1), pp. 36–46. DOI:10.1111/ap.12173.
42. Sun, T., Huynh, R. ir Kim, J.-E. (2023) 'Academic procrastination as a mediator between learning environment and academic performance', Proceedings of the Human Factors and Ergonomics Society Annual Meeting, 67(1), pp. 1578–1582. DOI:10.1177/21695067231192638.
43. Sutcliffe, K.R. ir kt. (2019) 'Relationships among academic procrastination, psychological flexibility, and delay discounting.', Behavior Analysis: Research and Practice, 19(4), pp. 315–326. DOI:10.1037/bar0000145.
44. Svartdal, F. ir kt. (2020) 'How study environments foster academic procrastination: Overview and recommendations', Frontiers in Psychology, DOI:10.3389/fpsyg.2020.540910.
45. Svartdal, F. ir Løkke, J.A. (2022) 'The ABC of academic procrastination: Functional analysis of a detrimental habit', Frontiers in Psychology, DOI:10.3389/fpsyg.2022.1019261.
46. Swaraswati, Y., Winarno, A.R. ir Goeritno, H. (2017) 'Academic procrastination of undergraduate students: The role of academic self-efficacy and the big five personality traits', Proceedings of the 9th International Conference for Science Educators and Teachers (ICSET 2017) [Preprint]. DOI:10.2991/icset-17.2017.122.
47. Theiss, J.D. ir kt. (2014) 'Undergraduate consent form reading in relation to conscientiousness, procrastination, and the point-of-time effect', Journal of Empirical Research on Human Research Ethics, 9(3), pp. 11–17. DOI:10.1177/1556264614540593.
48. Thielmann, I., ir Zettler, I. (2020). On the distinction between Honesty-Humility andAgreeableness in the HEXACO model. European Journal of Personality, 34(4), 552-553.
49. Wang, S.ir kt. (2019) 'Brain structure links trait conscientiousness to academic performance', Scientific Reports, 9(1). DOI:10.1038/s41598-019-48704-1.
50. Weisberg, Y.J., DeYoung, C.G. ir Hirsh, J.B. (2011) 'Gender differences in personality across the ten aspects of the big five', Frontiers in Psychology, 2. DOI:10.3389/fpsyg.2011.00178.
51. Wypych, M., Matuszewski, J. ir Dragan, W. (2018) 'Roles of impulsivity, motivation, and emotion regulation in procrastination – path analysis and comparison between students and non-students', Frontiers in Psychology, 9. DOI:10.3389/fpsyg.2018.00891.

52. Wu, F. ir Fan, W. (2016) ‘Academic procrastination in linking motivation and achievement-related behaviours: A perspective of expectancy-value theory’, Educational Psychology, 37(6), pp. 695–711. DOI:10.1080/01443410.2016.1202901.
53. Zacks, S. ir Hen, M. (2018) ‘Academic interventions for academic procrastination: A review of the literature’, Journal of Prevention iramp; Intervention in the Community, 46(2), pp. 117–130. DOI:10.1080/10852352.2016.1198154.
54. Zettler, I. ir kt. (2020) ‘The nomological net of the HEXACO MODEL OF PERSONALITY: A large- scale meta-analytic investigation’, Perspectives on Psychological Science, 15(3), pp. 723–760. DOI:10.1177/1745691619895036.
55. Zhang, Y. ir kt. (2018) ‘Self-efficacy for self-regulation and fear of failure as mediators between self- esteem and academic procrastination among undergraduates in Health Professions’, Advances in Health Sciences Education, 23(4), pp. 817–830. DOI:10.1007/s10459-018-9832-3.
56. Ziegler, N. ir Opdenakker, M.-C. (2018) ‘The development of academic procrastination in first-year secondary education students: The link with metacognitive self-regulation, self-efficacy, and effort regulation’, Learning and Individual Differences, 64, pp. 71–82. DOI:10.1016/j.lindif.2018.04.009.